

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 20 februari 2014

MEDITATIE

Dat kan nooit meer...?

De jaren gaan door. Abraham wordt ouder en Sara ook. Snel en zeker verstrijkt de tijd. In de tent van de herdersvorst, die als vreemdeling in een vreemd land verkeert, is het stil. Na alles wat er in hun leven gebeurd is, blijft het zo vreselijk stil. In het verleden is er nog wel hoop geweest, dat het kindergeschrei van het nieuwe leven in hun tent gehoord zou worden. Maar met het verstrijken van de tijd is dat een vrome wens gebleven.

Natuurlijk zou de Heere Abrahams huis bouwen. Dat had Hij beloofd als de Waarachtige en Getrouwe. En bij zijn uitzien en hopen gaat het

Zou iets voor de Heere te wonderlijk zijn?

Genesis 18:14a

Abraham niet slechts om de vurig verlangde kinderzegen, maar nog sterker om het Zaad met een hoofdletter, om de Christus, door en in Wie alleen de zaligheid geopenbaard wordt voor al Gods ellendigen, voor al het geestelijk zaad van Abraham uit Jood en heiden. De innige zielenwens van Abraham om de Zaligmaker te mogen aanschouwen, al was het maar van verre, wordt maar niet vervuld. Zijn eigen zaligheid en die van Sara was ten nauwste met de kinderwens verbonden. De kinderzegen als teken van Gods trouw en waarheid voor heden en toekomst. Maar hoe moet dat ooit? De weg wordt steeds smaller, de poort steeds enger. Gods genadewerk wordt door het onmogelijke heen verheerlijkt. Als Gods Geest dat uitwerkt dan komt pas openbaar wie een méns is. Wat er dan allemaal in ons opkomt; wat er dan allemaal geprobeerd wordt.

Zo niet

De belofte van het Zaad, in Wie de eeuwige verbondszeugen vast ligt, zal dan wel op een andere wijze vervuld worden dan ze samen gedacht en gehoopt hadden. Door middel van hun neef Lot, was een voor de hand liggende gedachte. Neen, toch niet, die is vrijwillig vertrokken uit de tent. Weg bij het altaar, naar Sodom, bij Sodom en tusslotte in Sodom.. Een dwaze keus van een kind van God met vèrstreckende gevolgen voor hem én zijn nageslacht.

Dat was Gods weg duidelijk niet. Dus deze redenering gaat niet op.

Zou Gods weg dan door middel van Hagar zijn? In die tijd was het heel gebruikelijk. De huisslavin beschouwen als je eigendom, wier kinderen jouw kinderen zijn. Dat was naar de toenmalige gewoonten vrij normaal. Iedereen doet dat toch zo? Wat is daar nu verkeerd aan? Sara vindt het goed en het blijkt allemaal nog heel voorspoedig te gaan ook. Abraham heeft dan toch een bloedeigen zoon, Ismaël. Zo doen wij er toch ook wat aan om de Heere te 'helpen' bij het vervullen van Zijn beloftewoord. En toch wonderlijk, dat die Egyptische slavin daarvoor onder ons tentdak moest komen? De nawerking van Egypte en heel gewoon naar het Babylonisch recht. Maar niet naar Gods wet! Dat is en blijft duidelijk hoererij en kwaad in Gods ogen, Die zich dertien jaar verbergt. Dertien jaar is het nog stiller voor Abrahams ziel. Akelig donker is het tijdens het opgroeien van Ismaël. Onszelf eruit helpen en duisternis over onze ziel halen.

Nooit meer

Dus deze eigentijdse mogelijkheid tot vervulling van Gods belofte en verkrijging van de kinderzegen was het ook al niet? Maar hoe dan toch? Hoe moet het toch? En nogmaals, de eeuwige zaligheid en hoop voor de toekomst hangt hiermee samen. Het eigen lichaam van Abraham geeft al helemaal weinig hoop, om maar te zwijgen van de moeder in Sara; die moeder in Sara is inmiddels reeds 'verstorven'. Medisch gezien kan dat nooit meer.

Dus de tijd, dat het naar menselijke berekening nog zou kunnen, is nu echt voorbij. Over onmogelijk gesproken... Een kind? Al zou het er maar één zijn... Maar dat kan toch niet meer? We zullen het wel verkeerd verstaan hebben. Het zal wel niet waar geweest zijn. 'Zouden Gods beloftenissen, verder haar vervulling missen, vruchteloos worden afgewacht...?' Dat is de praktijk in de tent van Abraham, de vader van alle gelovigen, van de geoefenden, maar ook van de kleinen. Ze weten allen van deze gang.

Inhoud

- 1 Dat kan nooit meer...?
- 2 Crematie - 100 jaar na het begin(1)
- 3 Stem uit het verleden
- 4 Commentaar: Seksueel misbruik
- 5 Even maar...
- 6 De preekorde van David Knibbe
- 7 Alternatieve geneeswijzen (11)
- 8 Vijftig jaar COGG
- 9 Verslag Generale Synode 2013 (11)
- 10 De chronologie van de drie stukken in de Heidelbergse Catechismus (1)
- 11 Het ongeduld van de voorhoede
- 12 In de Avondschemering van het Leven
- 13 Boeknieuws
- 14 Kerknieuws
- 15 Berichten
- 15 Kerkdiensten

Onverwacht

Dan, midden op de dag, dat onverwachte bezoek. Zoals later blijkt goddelijk bezoek, ongevraagd bezoek van de hemel. Met een zo gepast woord voor een smachtende ziel: 'Zou iets, wat dan ook, Abraham, te wonderlijk zijn voor Mij?' Durft ge dat te denken, te zeggen: 'De zegen van het Kind, om zalig te worden, dat kan nooit meer?' Want werkelijk niets is te groot, te onmogelijk, te zeer verzondigd voor Mij! Weet ge Wie Ik ben? De HEERE, Die trouwe houdt en eeuwig leeft en nooit laat varen het werk Zijner -handen. Ik ben de Almachtige en Soevereine, Die zorgt voor Zijn eigen eer, Zijn welbehagen en Zijn Gezalfde.

Weet ge niet hoe het moet? Hoe ooit het Zaad geopenbaard zal worden tot uw onuitsprekelijke troost in leven en sterven? Volk van de smalle weg, van

de enge poort, weet u welke naam de Zoon uit Abraham, Izak en Jacob straks zal dragen? Wonderlijk, Raad, Sterke God. Zoals Hij heet, werkt Hij. Zijn namen bevestigen dit Woord: Zou iets voor de HEERE te wonderlijk zijn? Zoals Zijn naam is, zo is Hij ook. Wonderlijk! Toen... en nu nog steeds. De waarachtige God toont het nu nog, al is het nog zo onmogelijk, verzondigd en donker: 'Zou iets voor de HEERE te wonderlijk zijn?'

Uw ogen zullen de zaligheid aanschouwen. Buiten uzelf in Abrahams grote Zoon. Door gasten en vreemdelingen van verre gezien en geloofd en omhelsd. Want door al de onmogelijkheden heen wordt dit beloftewoord van Gen. 18 waar: 'Zou iets...voor de HEERE...' Ja noemt u eens iets...

Klaaswaal,

ds. G.J. van Aalst

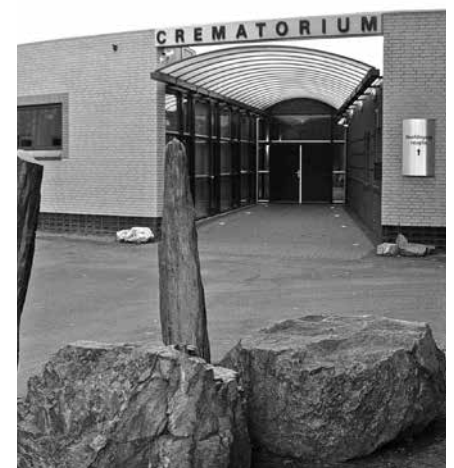
1874 werd de "Vereniging voor Lijkverbranding in Nederland" opgericht. Op 1 april 1914 vond voor het eerst een crematie plaats in ons land. Het ging om de Schiedamse arts dr. Vailand. Er werd zelfs een proces-verbaal opgemaakt. In 1923 werd aan rijksambtenaren nog uitbetaling van verblijfskosten geweigerd als men bij een crematie aanwezig wilde zijn. Nadat in 1955 het roer in de wetgeving is omgegaan, worden in 1968 begraven en cremieren volledig gelijkgesteld.

In het begin van de jaren zestig werd slechts 5% van alle overledenen gecremeerd. Dertig jaar later was dat 45% (ter vergelijking: in Duitsland ging het toen om zo'n 20% en in Frankrijk om nauwelijks 5%). Op dat moment verbrandden dertig crematoria jaarlijks zo'n 55.000 lichamen. Meer dan de helft van hen was niet-kerkelijk, terwijl ongeveer een kwart tot de Rooms-Katholieke Kerk behoorde en de rest vooral Nederlands Hervormd was.

Inmiddels is het aantal crematies verder gestegen. In 2012 werden van elke tien overledenen er niet minder dan zes gecremeerd. De secularisatie (ontkerstening) in het land dat eenmaal het Israël van het Westen genoemd werd, gaat in hoog tempo verder!

Motieven

In het verleden kozen mensen er soms voor gecremeerd te worden omdat ze zich ongemakkelijk voelden met wat de Bijbel zegt over de opstanding der doden en het laatste oordeel. Op de een of andere manier hoopten ze door middel van crematie te ontsnappen aan die ontzaglijke werkelijkheid. Tegenwoordig speelt dit motief geen - of vrijwel geen - rol bij mensen die

Op 1 april zal het 100 jaar geleden zijn dat voor het eerst een crematie plaatsvond in ons land.

1

Crematie - 100 jaar na het begin

Op 1 april zal het 100 jaar geleden zijn dat voor het eerst een crematie plaatsvond in ons land. Dat was toen best een schokkende gebeurtenis. Inmiddels zijn we er min of meer aan gewend geraakt dat deze dingen gebeuren. Het schijnt dat er zelfs begrafenisondernemers in onze kringen zijn die medewerking verlenen aan uitvaarten met deze heidense praktijken.

Onder de lezers van De Saambinder zal het voor vrijwel niemand een vraag zijn of ze zich willen laten begraven of cremieren. Maar wat moet je nu doen als een familielid of een collega van buiten de kerk gecremeerd wordt? Mag je daarheen, of moet je dan juist thuisblijven?

Reden genoeg om in een tweetal artikelen aandacht te geven aan cremieren. Ik heb daarbij met dankbaarheid gebruik gemaakt van een brochure van ds. J. Veenendaal (1945-2010). In dit eerste artikel willen we bezien wat crematie is, hoe het in Nederland zo ver heeft kunnen komen en welke motieven mensen hebben om zich te laten cremieren. In het tweede artikel stellen we de vraag wat we op basis van de Schrift over cremieren kunnen

zeggen en hoe onze houding tegenover aanwezigheid bij crematies dient te zijn.

Wat is crematie?

Crematie is een vreemd woord voor lijkverbranding. Je zou ook kunnen spreken van "ver-assing". Het lijk wordt bij een temperatuur van 800 tot 1000 graden Celsius in een oven door verbranding tot as omgezet. Dat proces duurt ongeveer anderhalf uur. De opgevangen as, die gemiddeld drie kilo weegt, wordt meestal verstrooid - hetzij op een zogenaamd vrij terrein van het crematorium of in een zee vanuit een vliegtuig of vanaf een boot. De as kan ook in een bus worden verzameld, die vervolgens dichtgesoldeerd en in een sier-urn wordt geplaatst. De urn kan in een columbarium (een van nissen voorziene wand) worden bijgezet, maar ook in een urnenveld of in een bestaand graf.

De situatie in Nederland

Propaganda voor de ver-assing van overledenen begon in de negentiende eeuw. Zij kwam vooral van niet-christelijke of antichristelijke zijde en was doorgaans verworteld in een materialistische levensbeschouwing. In

crematie voorstaan. Iedereen begrijpt wel dat begraven de wederopstanding van het lichaam niet “meer mogelijk” maakt of dat crematie dit niet “minder mogelijk” maakt.

Vandaag de dag zijn de argumenten die men ten gunste van cremeren naar voren brengt vooral van praktische aard. Daarbij gaat het vooral om de volgende vijf motieven.

- a) Het *economische motief*: cremeren is goedkoper dan begraven. Bovendien vervalt dan ook de noodzaak van het plaatsen van een grafsteen en het onderhouden van het graf.
- b) Het *ecologische motief*: in dichtbevolkte streken is land nogal schaars. Om die reden is het vaak moeilijk daar ruimte te vinden op bestaande begraafplaatsen of nieuwe begraafplaatsen aan te leggen.
- c) Het *hygiënische motief*: een begraafplaats is niet bepaald een gezonde plaats uit sanitair oogpunt en bergt zodoende een risico in zich voor de levenden.
- d) Het *mobiliteitsmotief*: aangezien mensen vandaag veel vaker verhuizen dan vroeger zijn ze ook minder geneigd een familiegraf te kopen. Sommigen gaven de voorkeur aan cremeren omdat ze de as van de overledene gemakkelijk kunnen meenemen naar een nieuwe verblijfplaats.
- e) Het *esthetische motief*: het lichaam van een gestorvene zal langzaam maar zeker verstijven en tot ontbinding overgaan, een gedachte die onaangenaam is voor de nabestaanden.

Stof... tot stof

We laten deze motieven voor wat ze zijn. De meeste ervan kunnen nauwelijks overtuigend genoemd worden, terwijl het eerstgenoemde motief te onwaardig is om zelfs serieus genomen te worden. We willen ons hier richten op het laatstgenoemde motief.

Het is veelzeggend wanneer dit “schoonheidsmotief” een rol speelt. Het bewijst dat de gevallen mens - bewust of onbewust - toch het oordeel probeert te ontlopen dat de Heere uitsprak over Adam in het paradijs en dat ook op ons ligt krachtens de zonde: “Gij zijt stof en gij zult tot stof wederkeren” (Gen. 3:19).

(wordt vervolgd)

Krabbendijke, ds. C. Sonneveld

Jacobus Koelman
1632-1695

Over de oprechte liefde tot de Heere Jezus

Ieder die Jezus liefheeft, heeft enerzijds zoveel overtuiging gekregen van zijn verloren staat buiten Hem, en van zijn zondigheid, leegheid, machteloosheid, blindheid en rampzaligheid in zichzelf, en anderzijds zoveel ontdekking en verzekering van Jezus algenoegzaamheid en gewillige volvaardigheid om verloren zielen uit die staat te redden, dat hij naar de Heere Jezus is gevlucht, en Hem heeft omhelsd en aangenomen tot gerechtigheid en leven, met een gewillig hart, ja tot een volmaakt middel ter behoudenis. Waar dit niet is voorafgegaan, daar is geen liefde tot Jezus, wat men zich ook zou inbeelden; want wie Jezus niet heeft aangenomen in geloof, kan Hem niet liefhebben. Het geloof is de eerste en de moedergenade, waaruit de liefde vloeit en waarop zij volgt. Zo moet dan het Evangelie eerst recht verstaan zijn, en ‘s mensen ellende moet wel gekend zijn, en de toevlucht tot Christus moet op rechte wijze genomen zijn, eer de ziel haar liefde tot Jezus laat uitgaan. Wie geen geloof heeft, die heeft geen leven, maar is nog dood. En een dood zondaar kan en zal Jezus niet liefhebben. Het is *het geloof dat door de liefde is werkende*, Gal. 5: 6. Hieraan zal men dan weten wie de liefde heeft en wie ze niet heeft.

Wie Jezus liefheeft, tracht Hem gelijkvormig te zijn en zoekt veranderd te worden naar Zijn beeld. Hij heeft een werkzame begeerte om Hem inwendig en uitwendig te gelijken, Hem na te volgen en te wandelen, zoals Hij gewandeld heeft. Want hij beschouwt Jezus’ beminnelijke hoedanigheden, Zijn schoonheid en goedheid, en hij heeft er vermaak in. En zo verlangt zijn hart ernaar om Hem enigmater, ja meer en meer, gelijkvormig te mogen zijn; want dat is ook het middel om Hem meer te genieten. Het ligt geheel en al in de natuur en de kracht van de liefde, te ervaren, dat ze de mens verandert naar de gelijkenis van het beminnelijke en schone voorwerp, waar ze naar uitgaat. Wie men liefheeft, volgt men graag en gewillig na, in de dingen, die men oordeelt zeer beminnelijk te zijn. Liefde is het werkzame beginsel tot gelijkvormigheid. Daarom zijn al Jezus’ liefhebbers Zijn volgelingen, 1 Thess. 1:6; 1 Kor. 11:1; Ef. 5:1-2; 1 Joh. 2:6 en 8. ‘En wij allen’, zegt de apostel, ‘met ongedekten aangezicht de heerlijkheid des Heeren als in een spiegel aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest’, 2 Kor. 3:18. Dat is van de ene trap der heerlijke genade tot de andere. Ieder, die Jezus niet zoekt gelijkvormig te zijn, heeft Hem noch gekend, noch geliefd, 1 Joh. 2:6; Joh. 10:27; Joh. 12:26.

Jacobus Koelman

Seksueel misbruik

Er is de laatste jaren veel te doen over seksueel misbruik in de kerk. Bijna wekelijks kunnen we in de media lezen dat er zich weer ergens een geval van seksueel misbruik heeft voorgedaan. We denken misschien dat zich dit vooral voordoet in de Rooms-Katholieke Kerk, maar het gebeurt helaas overal. Het pleidooi om vooral voor jeugdwerkleiders een Verklaring omtrent het gedrag (= VOG) te eisen, is een van de middelen om misbruik te voorkomen. Ligdt daar ook een taak voor de kerkenraad?

Het verschrikkelijke kwaad van het seksueel misbruik doet zich helaas voor in het gezin, in het onderwijs, in de kerk, bij de kinderopvang, in de sport. In Nederland zijn ruim twee miljoen mensen bezig met vrijwilligerswerk met kinderen. Overal waar mensen met andere mensen bezig zijn, gebeuren er dingen die niet door de beugel kunnen. Daarvoor leven we in een door de zonde gebroken wereld.

Daar waar het om kinderen gaat, die zich niet kunnen verweren, zijn die dingen des te ernstiger. Zowel op school, in de kerk, op de vereniging, in de kinderopvang, moeten kinderen

zich veilig voelen. Door hen te misbruiken worden deze kinderen voor hun leven lang beschadigd. De daders brengen littekens aan die niet meer te verwijderen zijn. Zij denken alleen maar aan eigen genot en bevrediging van hun wellusten.

Verklaring omtrent het gedrag

Het is goed dat de Jeugdbond van onze gemeenten een gedragscode heeft voor de omgang van leidinggevenden met jongeren. In de brochure 'Omgaan met elkaar. Over intimiteit en seksualiteit' worden richtlijnen gegeven. Ook is er een protocol dat aangeeft hoe gehandeld moet worden bij grensoverschrijdende situaties. Dat er daarbij speciale aandacht is voor de veiligheid tijdens de zomer- en winterkampen is een goede zaak. Daar trekken stafleden een of meer weken intensief met kinderen of jongeren op. Dat van alle stafleden een VOG wordt gevraagd, is alleen maar toe te juichen.

Een VOG zegt overigens lang niet alles. Het is niet meer dan een verklaring om aan te tonen dat iemand geen strafbare feiten heeft gepleegd. De VOG is al vereist voor sommige functies, zoals onderwijzers, gastouders

en taxichauffeurs. Het is een van de middelen om misbruik tegen te gaan. Het werpt in ieder geval een barrière op voor hen die weten dat ze een strafblad hebben. Maar het niet hebben van een strafblad is geen garantie dat er geen grensoverschrijdende handelingen op seksueel gebied gebeuren.

In dat opzicht ligt er niet alleen een taak voor de jeugdbond en voor de stafmedewerkers aan de zomer- en kinderkampen, maar ook voor de ouders. Aan de ouders mag en moet worden gevraagd dat ze kinderen erop wijzen dat ze door hun gedrag geen aanleiding geven om seksueel misbruikt te worden. Door kleding en houding kan één en ander ook worden uitgelokt.

Het neemt overigens het ongeoorloofde van het seksueel misbruik niet weg. De zonde ligt om de deur. Ook tijdens de zomerkampen komen er bij jongeren allerlei gevoelens los. Als die in een vertrouwelijke sfeer worden geuit, kan het een stafmedewerker er al snel toe brengen een arm om de schouder te slaan. En van het een komt soms het ander.

Plaatselijk jeugdwerk

De suggestie is wel gedaan dat ook voor het plaatselijk jeugdwerk het vragen van een VOG van belang zou zijn. Ook daar werken vele vrijwilligers met kinderen en jongeren, op de verenigingen, de zangkoren, de kinderoppas. Ambtsdragers gaan met jongeren om op de catechisatie. Als je van hen allen een VOG zou vragen, zou dat behoorlijk in de papieren lopen. Een VOG kost al gauw 30 tot 35 euro. In een grote gemeente zou dat een behoorlijke kostenpost zijn.

Als het vragen van een dergelijke verklaring echter seksueel misbruik zou kunnen voorkomen, zou het kostenaspect geen bezwaar mogen zijn. Elke kerkenraad is uiteraard vrij om een VOG van leidinggevenden in het jeugdwerk te vragen. Ik zie daar echter niet zoveel toegevoegde waarde in. Ik gaf al aan dat een VOG geen garantie biedt. We kunnen er ook te veel betekenis aan hechten.

Voor de kinder- en zomerkampen van de jeugdbond ligt dat uiteraard anders. De stafleden komen uit het hele land. Zij die moeten beslissen over het aanvaarden van personen die zich hebben aangemeld om staflid te zijn, kennen niet iedereen. Informatie van hun kerkenraad is dan uiteraard noodzakelijk om tot een verantwoorde beslissing te komen.

Een kerkenraad moet de overtuiging hebben dat iemand geschikt is om met kinderen en jongeren om te gaan. Zowel voor het leiden van de vereniging als van de kinder- en zomerkampen.

Maar ook een objectieve verklaring, afgegeven door de overheid, kan dan een extra toets vormen.

Als het goed is kent de kerkenraad de (doop)leden van de gemeente. Het is soms niet eenvoudig om aan goede leidinggevendenden van de verenigingen te komen. Dat mag er niet toe leiden om dan maar ter wille van de goede zaak iedereen te accepteren. Een kerkenraad moet de overtuiging hebben dat iemand geschikt is om met kinderen en jongeren om te gaan. Dat bewijs krijgt de kerkenraad niet door een VOG, maar door een gesprek met de potentiële leidinggevende. Daarbij kunnen leeftijd, ervaring, gezinssituatie, beroep, achtergrond en dergelijke aan de orde komen.

Het is ook van belang dat de statuten van de verschillende verenigingen de toezichthoudende en corrigerende

rol van de kerkenraad ook duidelijk verwoorden. De modelstatuten die voor alle verenigingen beschikbaar zijn, voorzien daar ook in. Het is op grond daarvan mogelijk iemand tussentijds te ontslaan uit zijn functie als leidinggevende in het jeugdwerk.

Gewetensvorming

Uiteraard zijn er nog andere manieren om te voorkomen dat seksueel misbruik plaatsheeft. Zo zou er op moeten worden toegezien dat waar mogelijk geen situaties kunnen ontstaan waar een leidinggevende kortere of langere tijd met een kind of een jongere alleen is, zonder dat controleerbaar is wat achter de gesloten deuren gebeurt. Ook voor het plaatselijk jeugdwerk geldt overigens wat ik hiervoor opmerkte over gedrag en kleding van de jongeren. Uitdagende kleding die meer bloot geeft dan wen-

selijk en verantwoord is, zou bij de deur van het ouderlijk huis al moeten stranden. Dat zou moeten!

Voorkomen is immers beter dan genezen. Ondanks alle pogingen is er nooit een waterdichte garantie dat seksueel misbruik uitgesloten is. Een VOG en gedragscodes zijn hulpmiddelen. Belangrijker is echter dat we ons laten gezeggen door het Woord van God. Nog belangrijker: dat we mogen leven in de vreze des Heeren, want die doet wijken van het kwade. Ons geweten moet gezuiverd worden door het Woord. Gewetensvorming door woorden en voorbeeld is zo noodzakelijk. Juist in het jeugdwerk kan daaraan met Gods hulp gestalte worden gegeven. Dat is werkelijk heilzaam.

Capelle aan den IJssel, ds. W. Silfhout

Even maar...

De laatste keer

Het advies dat ik jullie wil geven is niet bedoeld om jullie met lege vormen op te zadelen. Maar het gaat erom de grote waarde van het gezamenlijke gebed onze jonge mensen in te scherpen. Daarom is het goed steeds maar de nadruk te blijven leggen op het feit, dat er na de liefde - die gaat natuurlijk voorop - niets is dat jonge mensen méér samenbindt dan samen bidden. 'Daar is niet altijd gelegenheid voor. Daar bestaat de nodige schroom voor. Dat past niet zo bij mij.' Zo kan nog een hele rij begrijpelijke en onbegrijpelijke uitvluchten verzonnen worden. Houdbaar of niet, dat laten we maar rusten. Dat weet de Heere. Maar toch moeten we als ouders en ambtsdragers de jongeren blijven voorhouden: 'Doe het nu, begin er mee, bid samen!' Je zult er nooit spijt van krijgen als je er mee begint. Dat weet ik zeker. Wanneer je er niet mee begint zul je er waarschijnlijk nooit meer mee beginnen. Dat weet ik ook zeker. Dat bewijst de praktijk. Er blijven altijd bezwaren en hob-

bels. Wie kan er immers bidden van zichzelf? Maar er is er Eén Die ons bidden kan leren. De bezwaren worden alleen maar meer, als je ouder wordt. Daarom: nu beginnen! Want je hoeft je toch voor elkaar niet te schamen? Je mag toch komen zoals je bent? Anderhalve kreupele zin, hakkelend, is allemaal niet erg. Voor de Heere niet en voor de ander niet. Het is als regel de taak van de jongen om te bidden, maar het meisje mag het gerust ook weleens doen. Doe het, samen, stel het niet uit. Begin maar eenvoudig te vragen: 'Heere, leert U ons samen bidden.' Je mag bidden om verdieping van liefde, om bekering en leiding, om bewaring in zuiverheid op weg naar het huwelijk, om oplossing van problemen die er misschien zijn, om openheid naar elkaar toe, om trouw als alles zo inzakt. Er is genoeg te vragen. 'Opent uwe mond', geldt ook voor jongvolwassenen. Nooit zal ik het gesprek vergeten dat ik had met een stel van de belijdeniscatechisatie. Ze waren nog niet getrouwd. Op de vraag: 'Heb-

ben jullie wel eens samen gebeden' kwam een aarzelend antwoord. 'Ja, één keer. Dat was op de avond dat onze relatie stukliep en we besloten hadden definitief uit elkaar te gaan. Toen heb ik alle moed samen geraapt en maar gedaan wat het beste is: samen de Heere gebeden, voor elkaars toekomst, zonder elkaar.' Stel je deze situatie eens voor. Voor het laatst samen, en dan gaat die jongen voor het eerst hardop bidden. Wat deed me dit goed! Ook dat is 'de jeugd van tegenwoordig'. Laten we dat niet vergeten, bij alle kommer en kwel. Na een halfjaar is de verbroken verkering weer hersteld. Nu zijn ze getrouwd. En uit mijn blikveld verdwenen. Maar naar we zo van harte hopen heeft dit afscheidsgedeb hun hele relatie gestempeld. In goede en kwade dagen.

Want het is toch waar, voor gehuwden en ongehuwden: 'Ken Hem in al je wegen, en Hij zal je paden recht maken.' Recht op God aan, ook al wordt de verkering niet (meer) hersteld.

v. A.

De preekorde van David Knibbe

...Opdat de vrome Christenen, en bijzonder de zeer geoefende en ijverige catechisanten, die wij in deze stad bij uitnemendheid veel hebben, te beter bericht mochten hebben, niet alleen om de waarheden der gereformeerde religie, maar ook de predikanten, tot oefeningen der Godzaligheid gericht, te klaarder te verstaan, en in haar huisoefeningen herhalen konden. (...) tot bevordering in de Godzaligheid, en verheerlijking van God: die toekomt lof en dankzegging tot in der eeuwigheid!

*Uwen dienaar in Jezus onzen Heere,
David Knibbe*

Leiden de 25e Maart 1696

Met dit oogmerk schreef ds. Knibbe zijn preekorde. Deze preekorde werd toegevoegd aan één van zijn uitgaven van de verklaring van de Heidelbergse Catechismus. In acht hoofdstukken wordt stap voor stap de opbouw van een predikatie uitgelegd door middel van vraag en antwoord. 'En daarom is een nette preekorde zeer dienstig, opdat de toehoorders een klaar en onderscheiden begrip mochten hebben van de predikatiën'.

De eerste vraag luidt: *Wat is een predikatie?*

Antwoord: dat is een heilige redevoering welke van een wettig leraar in Gods Naam voor de gemeente in het openbaar wordt gedaan, waarin hij het Woord van God Schriftmatig verklaard en geestelijk op de ziel toepast, tot Gods eer en tot stichting der toehoorders. Nadat in een aantal hoofdstukken de verdeling van de predikatie en de wijze van de tekstverklaring behandeld is, volgt de toepassing.

Vraag: *Wat volgt op een bondige verklaring der teksten?*

Antwoord: een krachtige toepassing.

Vraag: *Wat is een toepassing?*

Antwoord: Het is een overtuigende toe-eigening van de verklaarde woorden, door verscheidene gebruiken, middelen, beweegredenen en ver-

David Knibbe

troostingen, op de ziel en staat der toehoorders. Zeer nuttig voor leraar, student en lidmaat om hiervan kennis te nemen.

Met grote ijver heeft ds. Knibbe zich ook toegelegd om 'de zeer geoefende en ijverige catechisanten alsook de vrome christenen' te doen toenemen in het verstaan van de leer der godzaligheid. Te klaarder te verstaan en in haar huisoefeningen herhalen! 'Waarom ik dan ook expres een hoofdstuk hier bij gevoegd heb, handelende van de herhaling der predikatiën: Alwaar ik in het kort voorstel waar, hoe en op wat wijze, en naar wat regelen een predikatie kan en behoort herhaald te worden'.

Daar ligt ook anno 2014 de kracht om onder beding van Gods zegen de tijdgeest te weerstaan. Dit kind, als het tot zijn verstand zal gekomen zijn... als ouders, leraars, studenten en op de scholen, te onderwijzen en te doen onderwijzen.

Hiervan was ds. G.H. Kersten door drongen getuige de opmerking van een ouderling uit een gemeente waar ds. Kersten gediend heeft. Tijdens bezoeken aan oude mensen die catechisatie van hem hadden gekregen viel het op dat deze mensen zo thuis waren in de waarheid. 'Je haalde de catechisanten van Kersten er gelijk uit. Die verkocht je geen knollen voor citroenen!'

Dit geschriftje kan ons helpen om enig inzicht te verkrijgen in de opbouw, het doel, en de nabetrachting van de predikatie met de onzen.

Een paar aanhalingen:

Maar om een predikatie wel te verstaan tot stichting van onze ziel, wat dingen zijn hier toe nodig? Antwoord:

1. Een brandende lust en verlangen om het Woord van God te horen.
2. Dat men zich ontsla, zo veel mogelijk is van alle wereldse zorgen, en alle handelingen des leeftochts terzijde stelle en uit ons verstand en overleg late.
3. Dat men aflegge alle vooroordeel en ongenoegen tegen de leraar of de leer.

Wat is nog nuttig voor een Christen te doen, nadat hij de predikatie gehoord heeft?

Antwoord: ...te zamen handelen, het zij geheel, of ten dele of een voor naam stuk tot onderlinge stichting en versterking van ons geloof in de leer der waarheid die naar de Godzaligheid is.

Er is natuurlijk veel meer aan te halen, maar wellicht is uw interesse gewekt om het geheel te lezen. Mocht dit niet zo zijn, dan nog één toegift...

Heeft zulke gereguleerde herhaling van de predikatiën niet grote nuttigheid?

Antwoord: Ja, zeer grote vrucht komt hiervan.

1. Het verstand wordt daardoor zeer geoefend en gescherpt.
2. De memorie wordt bijzonder daardoor ververst en gesterkt.
3. De bewegingen, die de ziel onder het prediken had, worden daardoor vernieuwd en wederom opgewekt.
4. Hierdoor wordt ieder christen te meer aangezet, om God te dienen volgens dat goede woord dat hij gehoord en in zijn hart opgesloten heeft en reizen alzo voort met de kamerling, zijnen weg met blijdschap.

Het besluit van dit alles is 1 Korinthe 14:40: Laat alle dingen eerlijk en met orde geschieden.

Het ligt digitaal, in nieuwe letter, bij de bibliothecaris van de Boezemsingel. Daar is het opvraagbaar.

Krabbendijke,

I. Wisse

Alternatieve geneeswijzen

'Met veel belangstelling lees ik de artikelen over alternatieve geneeswijzen. Ik ben erg blij dat hier aandacht aan wordt besteed. Het heeft mij al vele jaren verbaasd dat de mensen zo makkelijk deze methodes aangrijpen en het als een soort betere geneesmethode accepteren. Hopelijk worden deze artikelen ook in het Engels vertaald en in de "Banner of Truth" geplaatst. Veel wijsheid en sterkte toegewenst. Ik waardeer de artikelen ten zeerste.'

Op de artikelenserie hebben we zo'n 150 reacties gehad; uit Nederland, maar ook uit Noord-Amerika en Canada. Velen stelden een vraag. Anderen deelden hun ervaringen. Verder waren de reacties sterk variërend, van positief tot zeer negatief. Eén persoon sprak zelfs over onze haatstukjes en het belachelijk maken van de alternatieve geneeswijzen in De Saambinder. Daar kunnen we kort over zijn: dat was natuurlijk absoluut niet de bedoeling. Als dit zo is overgekomen, spijt dit ons oprecht.

We hadden eigenlijk verwacht dat de artikelen over homeopathie de meeste reacties zouden losmaken. Dit bleek niet het geval te zijn. Er hebben maar enkelen gereageerd. We hopen dat dit komt doordat we hebben gewezen op het verschil tussen homeopathie en fytotherapie. Beiden worden nogal eens onderling verward. Ethisch gezien is er een duidelijk verschil. Opvallend was dat we de meeste reacties (40) kregen over bioresonantie.

U zult wel begrijpen dat het ons niet lukt om alle reacties te beantwoorden. Dit zou ook de leesbaarheid niet ten goede komen. Daarom reageren we samenvattend in zeven afsluitende artikelen op uw gewaardeerde reacties. In de schuingedrukte gedeelten laten wij de lezers die hebben gereageerd zelf aan het woord. Puntsgewijs komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- Falen reguliere geneeskunde
- Bijwerkingen reguliere geneeskunde
- Farmaceutische industrie
- Positieve ervaring met de alterna-

tieve geneeskunde

- Alternatieve geneeskunde en gebruik van de schepping
- Homeopathie en nanotechnologie
- Bioresonantie
- Iemand uit de praktijk aan het woord
- Voedingsadviezen

'Tot slot wil ik u beiden vriendelijk groeten. Tevens wens ik u met het schrijven van deze artikelenreeks en wat u eventueel verder hoopt te schrijven toe, wat opgetekend staat in Prediker 9:10a: Alles, wat uw hand vindt om te doen, doe dat met uw macht.'

Verder gebeurt het nogal eens dat reguliere artsen niet verder komen met niet goed te duiden klachten. Deze patiënten ervaren dan een meer luisterend oor bij de alternatieve therapeut dan bij de reguliere arts.

Falen reguliere geneeskunde

'We hebben van dichtbij meerdere malen gezien dat de diagnose van de reguliere arts faalde, en de homeopaat de juiste diagnose vaststelde, wat later ook door de reguliere arts (zij het met zand tussen de tanden) toegegeven werd.'

Het is niet mogelijk alle reacties te citeren. Maar meerderen wezen ons erop dat zij hebben ervaren door de reguliere arts niet serieus genomen te zijn. Zij zijn naar huis gestuurd zonder diagnose. Als de reguliere arts er niet uitkomt, zegt hij dat het tussen de oren zit. En een advies om ermee te leren leven, wordt niet als een steun in de rug ervaren. Om deze reden gaan velen de kant van de alternatieve geneeswijzen op. Iemand schreef: 'Dan gaan we zelf dokteren'.

Een arts kan falen, ook in het stellen van een diagnose. In elk beroep worden fouten gemaakt. In het medische beroep is dat des te schrijnender. Hoe moet een arts te werk gaan? Allereerst

zal hij een anamnese (=vraaggesprek) afnemen. Vervolgens zal hij een gedegen lichamelijk onderzoek uitvoeren en in veel gevallen aanvullend onderzoek laten verrichten, zoals laboratoriumonderzoek en beeldvormende diagnostiek. Pas dan komt hij, als het goed is, tot een diagnose, waarop zo mogelijk een behandeling volgt. Een arts kan een onjuiste diagnose stellen door bijvoorbeeld onvoldoende gebruik te maken van bovenstaande mogelijkheden.

Slechts een kleine minderheid van de alternatieve genezers is tegelijk ook arts. In veel gevallen zal dan lichamelijk onderzoek en aanvullend onderzoek vanwege onbevoegdheid achterwege moeten blijven. Zou alleen een gesprek van een uur voldoende zijn? Hoe kan een niet-arts-homeopaat dan de diagnose borstkanker, longkanker, dikke darmkanker of prostaat-kanker stellen zonder lichamelijk onderzoek? Het gevaar is levensgroot aanwezig dat door uitgesteld bezoek aan de (huis)arts dergelijke ziektebeelden te laat worden gediagnosticeerd.

Daarbij komt dat een homeopaat niet wordt getoetst vanuit het medisch tuchtrecht, om de eenvoudige reden dat alternatieve genezers in Nederland daar niet onder vallen. Alleen in het uiterste geval, wanneer de patiënt zelf niet meer kan getuigen, functioneert het strafrecht. Recent zijn hiervan sprekende bewijzen in de publiciteit gekomen. Stel u dus niet onder handen van een therapeut die u niet grondig mag onderzoeken en niet beschikt over adequate vervolgdagnostiek. En nogmaals, dat kan en mag alleen een arts.

Helaas worden er blijvend fouten in de reguliere geneeskunde gemaakt. Er zal alles aan gedaan moeten worden om deze te beperken. En als ze gemaakt zijn, zullen ze onder ogen moeten worden gezien. Heel belangrijk is het erkennen hiervan aan de patiënt.

Verder gebeurt het nogal eens dat reguliere artsen niet verder komen met niet goed te duiden klachten. Deze patiënten ervaren dan een meer luisterend oor bij de alternatieve therapeut dan bij de reguliere arts. Daarom zijn er altijd dankbare patiënten van homeopaten geweest. Deze zullen er ook na het lezen van deze artikelen blijven.

(wordt vervolgd)

Capelle aan den IJssel, H.J. Agteresch
Rijssen, J.H. Baan

Vijftig jaar COGG

*Ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van het Contactorgaan van de Gereformeerde Gezindte (COGG) verscheen onder redactie van drs. I.A. Kole een publicatie met de titel **Verscheurd verlangen - De uitblijvende eenheid van de gereformeerde gezindte.***

Het eerste deel van deze publicatie bestaat uit een historisch overzicht over deze jaren van de hand van prof. dr. F. A. van Lieburg, aangevuld met overzichten van COGG-bestuursleden en conferenties met hun deelnemers gedurende al die vijftig jaar. Verder vindt u in het boek een aantal kernteksten van het COGG. De bundel bevat ook de bekende lezing van ds. G. Boer (1913-1973), gehouden tijdens de COGG-conferentie van april 1964. De lezing had als titel *De gereformeerde gezindte nu en in de toekomst*. Aan vier predikanten uit verschillende kerken werd gevraagd een reactie te geven op de lezing van ds. Boer; het betreft hier de predikanten P.D.J. Buijs (CGK), A.J. Mensink (PKN), A. de Snoo (GKV) en W. Visscher (GG). Naast deze vier reacties vindt u ook een bijdrage van COGG-bestuurslid ds. P.L.D. Visser met een visie ten aanzien van de toekomst. Al met al interessante leesstof voor allen die betrokken zijn op het kerkelijke leven in de (brede) gereformeerde gezindte.

Uit de bijdrage van prof. dr. Van Lieburg blijkt dat er in januari 1957 een overleg begonnen is tussen predikanten van vijf kerken, die zich rekenden tot de gereformeerde gezindte, waaronder de Gereformeerde Gemeenten. De tweede bijeenkomst vond in april 1957 plaats in de consistoriekamer van de Gereformeerde Gemeente aan het Stationsplein te Gouda. Ds. A. Verhagen was de gastheer en verder waren van de Gereformeerde Gemeenten ook aanwezig ds. K. de Gier, ds. J. W. Kersten en ds. H. Rijksen. Ds. Verhagen typte de uitnodiging met daarin de volgende passage: "Ook zullen wy zorgen voor een broodmaaltijd ongeveer voor 20 personen. Dat de Koning Zynker kerk in ons midden mocht zyn,

want dan alleen kan ons samenzyn vruchtdragende zyn." Men noemde dit begin "Gereformeerd Convent in oprichting". In september 1963 koos men de naam "Contactorgaan van de Gereformeerde Gezindte". Vandaar het vijftigjarig bestaan. De bijdrage van prof. dr. Van Lieburg geeft verder veel informatie over al die jaren. In de begintijd waren er enkele van onze predikanten bij betrokken zoals de lijst van deelnemers ons duidelijk kan maken. Aan het eind van de jaren zestig kwam er afstand tussen het COGG en de Gereformeerde Gemeenten. Dat had alles te maken met de breedte van het COGG, waarbij aanvankelijk ook de Gereformeerde Kerken betrokken waren. Er zijn wel steeds bestuursleden geweest, die tot de Gereformeerde Gemeenten behoorden, maar altijd op persoonlijke titel. Alleen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken waren met synodaal fiat lid. Onze Generale Synoden hebben altijd negatief gereageerd op verzoeken om als kerkgenootschap vertegenwoordigd te worden in het COGG.

De diepste eenheid ligt daar, waar we elkaar ontmoeten en geestelijk herkennen door de bediening van de Heilige Geest, Die het uit Christus neemt.

De bijdrage van prof. dr. Van Lieburg maakt duidelijk hoe moeizaam de contacten binnen het COGG zijn geweest. Er was maar weinig of geen kerkelijke toenadering. Integendeel, er waren naast het zich meer en meer terugtrekken van de Gereformeerde Gemeenten toenemende spanningen tussen de Gereformeerde Bond en de Gereformeerde Kerken. Uiteindelijk hebben de Gereformeerde Kerken zich teruggetrokken. Er werden wel conferenties en samenkomsten gehouden, soms met bekende sprekers, maar het aantal bezoekers werd al minder. Men ervoer het contactorgaan als een machteloze praatgroep waar uitein-

delijk maar weinig uitkwam. Hoe wil men nu na vijftig jaar verder? Ds. P. van der Kraan, de huidige voorzitter van het COGG, zegt in zijn *Ten Geleide*, dat men als COGG verder wil. Hoe? "Het besef dat de vrijblijvendheid achter ons ligt, mag gerust een nieuwe ontwikkeling in de geschiedenis van het COGG worden genoemd." Het wordt uit deze publicatie wel duidelijk hoe moeizaam de toenadering tussen kerken verlopen is.

De lezing van ds. G. Boer vormt naar mijn idee een belangrijk onderdeel van dit boek, met de vier reacties daarop. Ds. Boer benadrukt, dat eenheid in Christus een zichtbare gedaante dient aan te nemen. Maar ook, dat wij geen eenheid kunnen organiseren, maar dat die eenheid van God moet komen en dan niet van bovenaf maar van onderop. Ten diepste zal het moeten beginnen daar, waar we één worden in onze schuld voor God. De diepste eenheid ligt daar, waar we elkaar ontmoeten en geestelijk herkennen door de bediening van de Heilige Geest, Die het uit Christus neemt. Als Gereformeerde Gemeenten hebben we al weer verschillende jaren een Deputaatschap Kerkelijke Eenheid (DKE). Onze synode heeft uitgesproken dat het zoeken van eenheid *langs de kerkelijke weg* dient te geschieden. Dat is ook een reden waarom we als gemeenten afstand hebben genomen van het COGG. Maar ook de gesprekken van het DKE hebben ons wel duidelijk gemaakt hoe moeizaam kerkelijke toenadering is. Zelfs met degenen met wie we echt wel geestelijke herkenning ervaren. Moge het ons tot schuld zijn, dat wat bij elkaar hoort vanuit de Schrift, het belijden en het beleven, zo gescheiden optrekt. Ds. A. Vergunst schreef in het bekende boekje *Tienmaal gereformeerd* zijn bijdrage onder de titel *Quis non fletet?* (Wie zou niet wenen?). Dat we werkelijk wenen zouden vanwege het "gruis van Sion". Toch, ondanks ons, zal Christus Zijn kerk bouwen. Als Gods kinderen elkaar over kerkmuren heen mogen ontmoeten vanuit het nieuwe leven, dan vallen kerkmuren weleens weg. Dan is Gods kerk toch één. In het nieuwe Jeruzalem zal die eenheid volmaakt zijn.

N.a.v. drs. I. A. Kole (red.):
Verscheurd verlangen - De uitblijvende eenheid van de gereformeerde gezindte; Uitg.: Labarum Academic - Apeldoorn, 2013; 207 pag.; € 14,90.

Zeist,

ds. J.J. van Eckeveld

Verslag Generale Synode 2013

Op 22 januari 2014 (!) kwam de Generale Synode 2013 in slotzitting bijeen. Waren tijdens de vergaderingen van september en oktober 2013 de rapporten van de deputaatschappen reeds besproken, nu wachtten nog de rapportage van de Financiële Commissie en enkele tussentijds vervaardigde rapporten op bespreking. De preses van de Synode, ds. J.J van Eckveld, sprak in een openingswoord uit psalm 4:7: "Velen zeggen: "Wie zal ons het goede doen zien? verhef Gij over ons het licht Uws aanschijns, o HEERE".

ANBI

Het deputaatschap Kerkelijke Dienstverlening (DKD) informeerde de Synode over de ANBI-status (= algemeen nut beogende instellingen). De overheid wil meer zicht krijgen op de financiële verantwoording van de instellingen die deze ANBI-status hebben. Dit geldt ook onze gemeenten. Kerken hebben uitstel van de nieuwe eisen verkregen tot 2016. Door het opzetten van een website met informatie betreffende onze gemeenten kan worden voldaan aan de eisen die de overheid momenteel stelt. Bij de bespreking op de Synode werd erop

Op 22 januari 2014 kwam de Generale Synode 2013 in slotzitting bijeen.

gewezen dat er oog moet zijn voor gemeenten die met deze ontwikkelingen moeite hebben. Ook werd opgemerkt dat wij doen wat de overheid van ons vraagt, tenzij er eisen komen die in strijd zijn met de Schrift. Dan moeten we duidelijk zijn, ook al zouden we de ANBI-status kwijtraken.

Reglement kerkvisitatie

Het kerkvisitatiereglement zal worden aangepast op het punt van het inzien van de boeken, zoals notulenboeken en financiële overzichten, die ter tafel zijn tijdens de kerkvisitatie. Gelet op de digitale ontwikkelingen lijkt dit (deels) achterhaald en zal meer de nadruk gelegd worden op de vraag of de zaken goed geregeld zijn en of er zorgvuldig wordt omgegaan met de gegevens.

Commissie Particuliere Initiatieven

Deze commissie, in september door de GS ingesteld, brengt rapport uit over de status van diverse 'lotgenotengroepen'. Gedacht kan dan bijvoorbeeld worden aan 'Winst uit verlies' of 'Samen Alleen' enz. De Synode spreekt uit dat niet gestreefd moet worden naar een vorm van kerkelijke binding met deze groepen. Desgewenst zouden er met de werkgroep Gezin van het deputaatschap Kerk-Gezin-Jeugd-Onderwijs contacten kunnen zijn van informerende en adviserende aard.

DMZ

Het Deputaatschap Maatschappelijk Zaken heeft een rapport opgesteld naar aanleiding van de bespreking in oktober op de Synode. De vraag was op welke wijze we moeten aankijken tegen toekomstige samenwerking dan wel samengaan van onze zorginstellingen wanneer de landelijke ontwikkelingen daartoe nopen. Ten eerste dienen we de mogelijkheden te onderzoeken binnen ons eigen kerkverband, aldus DMZ. Wanneer dit niet toereikend is, zouden we kunnen bezien of dit te realiseren valt binnen de 'smalle' gereformeerde gezindte. Hiermee wordt bedoeld de (Oud) Gereformeerde Gemeenten (in Nederland) en de HHK. Wanneer men ge-

noodzaakt wordt tot een nog bredere kring van samenwerken, dan kan dit alleen met een grondige markering van de eigen identiteit. De steunfondsen van onze zorginstellingen zijn zó divers van opzet en wijze van werken dat van fusering nu geen sprake kan zijn. Opgemerkt wordt nog van hoe groot belang de Raden van Advies zijn. Zij hebben een wezenlijke bijdrage geleverd in de totstandkoming van o.a. de fusering van Stichting Zorg Zeeland en Cedrah.

Financiële Commissie

Op de eerste Synodedag in september is een Financiële Commissie ingesteld. Deze Commissie, onder voorzitterschap van ds. L. Terlouw, heeft de financiële rapportages van de deputaatschappen bekeken, de vragen van afgevaardigden gebundeld en dit alles besproken met de betreffende deputaatschappen. Dit heeft geleid tot een nogal lijvig, maar degelijk verslag met aanbevelingen. De bespreking hiervan verliep op een broederlijke wijze.

Een enkel onderdeel van deze bespreking willen we benoemen. Het deputaatschap Evangelisatie tobt al lange tijd met een moeilijke financiële positie. Het kan toch niet zo zijn, zegt ds. Schreuder, voorzitter van dit deputaatschap, dat wij één of twee posten zouden moeten sluiten wegens geldtekort? En dan in ons land met zoveel nood. De Synode onderstreept dat dit ten enenmale niet kan en stelt zich voor de komende periode garant dat dergelijke maatregelen niet genomen hoeven te worden. Ook komt er een gesprek van het deputaatschap Evangelisatie met deputaten van het Kerkelijk Grootboek en Hulpverlening Kerkbouw om te bezien of er een goede financiële regeling getroffen kan worden op het gebied van gebouwen van het deputaatschap. De deputaatschappen die zich met name bezighouden met Woordverkondiging in binnen- en buitenland zullen met elkaar bezien op welke terreinen er samengewerkt kan worden. Bij de bespreking van de geldstromen bij Bijzondere Noden werd opgemerkt dat wij er aan hechten dat er een kerkelijk alternatief is voor 'gironr 555'.

In een slotartikel willen we nog verslag doen van de laatste punten die aan de orde kwamen waaronder bijvoorbeeld de kanselboodschap.

De chronologie van de drie stukken in de Heidelbergse Catechismus

De structuur van ons troostboek, de Heidelbergse Catechismus, is wonderschoon. Hoe meer we erin studeren, hoe meer waardering we er voor krijgen. We kunnen hier niet alle aspecten van de structuur van de Heidelberg aan de orde stellen. We willen wat dieper ingaan op de orde die we aantreffen in vraag en antwoord 2.

In die tweede vraag gaat het over het verkrijgen van de troost uit vraag en antwoord 1. Onze Heidelberger leert ons daar dat er, om zalig te leven en te sterven, **drie stukken** noodzakelijk gekend moeten worden. Er wordt mee bedoeld een kennen door ondervinding of bevinding. Daarin is een wonderschone orde of volgorde, die niet te verwisselen is. Deze orde is niet willekeurig gekozen. Het is een onomkeerbare orde in de beleving. En hoewel die orde niet star systematisch is, spreken we wel van een chronologie in deze orde.

Bij deze volgorde of chronologie worden in onze tijd kritische vragen gesteld. Daarom willen we in vier artikelen iets proberen te zeggen over: Onze stellige overtuiging dat deze orde op **Gods Woord** gegrond is. Het feit dat we deze orde ook zien verankerd in de **Gereformeerde geloofsleer**.

De **andere gedachten** die hierover bestaan, en vervolgens als vierde wat ons **antwoord** hierop is.

1. fundering in Gods Woord

Als we het gehele Woord Gods doorlezen, zien we dat er geen dankbaarheid is, waar niet vooraf een verlossing is genoten. En dat er nooit een verlossing is ervaren, waar geen nood en ellende was.

Wat zou, om maar een voorbeeld te noemen, het danklied van het volk Israël aan de oever van de Schelfzee hebben betekend, als ze niet op zo wonderlijke wijze uit de hand van Farao verlost waren? Wat zou voor de dichter van Psalm 130 de waarde zijn

geweest van de uitroep: 'Er zal verlossing komen', als hij niet had geleerd: 'Uit de diepten roep ik tot U'?

Waarom moest Jeremia het schuldige volk voorhouden: 'Alleen ken uw ongerechtigheid, dat gij tegen den Heere, uw God overtreden hebt', anders dan om daardoor de nodiging tot wederkeer kracht te geven en de weg te banen tot de vergeving van die schuld? (Jer. 3:13).

Hoe zou Hizkia zijn danklied inhoud hebben kunnen geven, als hij niet was opgehaald van de poorten des doods en had uitgekreten: 'Ik word onderdrukt, wees Gij mijn Borg'?

Wat zouden de wonderen van Jezus voor waarde hebben gehad, als er geen beleving van de nood, zoals ziekte, blindheid, doofheid en meelaatsheid, aan vooraf was gegaan?

Als we het gehele Woord Gods doorlezen, zien we dat er geen dankbaarheid is, waar niet vooraf een verlossing is genoten. En dat er nooit een verlossing is ervaren, waar geen nood en ellende was.

Heeft Paulus in de Romeinenbrief niet de diepte van onze val en ellendestaat, zowel van Joden als van heidenen, getekend, eer hij de rijkdom van Christus en Zijn werk uitschilderde en ten slotte in de danktoon eindigde van zijn zegelied in hoofdstuk 8?

Hoe zouden de pinksterlingen ooit de verlegen vraag gesteld hebben: 'Wat zullen wij doen, mannenbroeders?', als zij niet door de prediking van Petrus doorpriemd waren geworden?

Heeft Saulus van Tarsen niet drie dagen blind in Damaskus moeten zit-

Onze Heidelberger leert ons daar dat er, om zalig te leven en te sterven, drie stukken noodzakelijk gekend moeten worden.

ten, voordat hij een geopend oog kreeg voor Jezus als Zaligmaker voor hem? Zegt hij zelf niet in Romeinen 7 en Galaten 3 dat, toen het gebod kwam de zonde weder levend is geworden, en dat hij gestorven is, ja dat de wet hem gedood heeft (*de ellende*), opdat hij 'eens Anderen worden zou' (*verlossing*), en opdat hij Gode leven zou (*dankbaarheid*).

Dat er van sommige bijbelheiligen - zoals Henoeh en Salomo - geen beschrijving is gegeven van de beleving van zonde en ellende, is geen bewijs dat zij dat niet beleefd hebben. Gods Woord is geen boek met bekeringsgeschiedenissen, maar heilsgeschiedenis.

De volgorde van de drie stukken in onze Heidelberger is naar onze stellige overtuiging op Gods Woord gegrond en niet om te keren. Dat zou trouwens ook strijden met elke logica. We kunnen vrijmoedig zeggen: Gods Woord Zelf geeft ons het grondpatroon van deze orde.

(wordt vervolgd)

Stolwijk,

ds. G. Hoogerland

Het ongeduld van de voorhoede

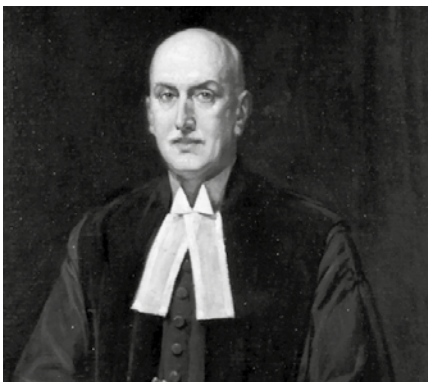

Hij behoorde tot een voorhoede in de Gereformeerde Kerken. Volgens ds. J.G. Geelkerken moest de kerk vernieuwen om de eigentijdse mensen aan zich te binden. Zijn vernieuwingsdrang, gecombineerd met koppigheid, leidde in 1926 tot zijn afzetting. De directe aanleiding was de manier waarop dr. Geelkerken in een preek had gesproken over de slang en de bomen in het paradijs. Maar er was meer aan de hand.

Is een conflict in de Gereformeerde Kerken voor ons van belang? Zeker als het conflict bijna een eeuw geleden plaats had? Na het lezen van het dikke boek over dr. Geelkerken, "Heeft de slang gesproken", is ons antwoord: Ja. Geschiedenis is altijd wel leerzaam. Conflicten hebben iets verdrietigs, maar juist daarin liggen ook veel lessen. Daarom is het een goede zaak dat dr. M.J. Aalders, zelf gereformeerd emeritus predikant, een boek schreef over het leven van ds. Geelkerken.

Bavinck

Het leven van dr. Geelkerken kan in enkele penstreken geschetst worden. Hij studeerde aan de Vrije Universiteit en kreeg daar les van onder meer Herman Bavinck, de bekende hoogleraar die veel betekende voor de Gereformeerde Kerken. In 1911 werd hij predikant van de Gereformeerde Kerk te Epe. Twee keer beriep de kerk van Amsterdam-Overtoom hem. De eerste keer bedankte Geelkerken, maar dat ging niet van harte. Het tweede beroep nam hij aan. Zo werd

Ds. J.G. Geelkerken

hij predikant van een groeiende kerk. Gezien zijn grote verstand en ook de overtuigde wijze waarop hij gereformeerd predikant wilde zijn, had hij veel voor zijn kerkverband kunnen betekenen. Zijn kritische en onverzettelijke houding brak hem uiteindelijk op.

Symbolische uitleg

Geelkerken zou Amsterdam tot zijn emeritaat blijven dienen, maar niet als gereformeerd predikant. Na zijn afzetting stond dr. Geelkerken aan de wieg van een nieuw kerkverband dat twintig jaar bestond en uiteindelijk opging in de Nederlandse Hervormde Kerk.

Waar ging het conflict precies om? Het eigenlijke punt was of we de paradijsgeschiedenis in alles letterlijk moeten nemen. Of moet er ruimte zijn voor een uitleg die op een meer symbolische wijze spreekt over de slang, de bomen in de hof? Geelkerken vond dat die ruimte er moest zijn, zijn kerkverband niet.

Inmiddels is dat tijdelijk gekeerd. Na het sterven van dr. Geelkerken baande de schrijfkritiek zich een weg in de Gereformeerde Kerken. In 1967 zette de gereformeerde synode de uitspraken die leidde tot de afzetting van Geelkerken terzijde. Met andere woorden, er was in 1926 een verkeerde uitspraak gedaan. Het schrijfkritische denken heeft sinds die tijd alleen maar meer terrein gewonnen.

Breder verband

Het is de verdienste van de auteur van het dikke boek over Geelkerken dat hij het eigenlijke strijdpunt in een breder verband heeft geplaatst. Al voor 1926 was Geelkerken een beetje een zwart schaap geworden in zijn kerkverband. De predikant had een heel brede blik en keek graag over kerkmuren heen. Juist daarom paste een meer strikte binding aan de leer niet zo bij hem. Ook pleitte Geelkerken voor vernieuwingen in de liturgie. Met een zeker ongeduld voerde hij, met anderen, het pleidooi om gezangen te zingen tijdens de eredienst. Via de kerkelijke weg voerde hij zelfs een pleidooi voor

een nieuwe catechismus, zowel voor de kansel als voor de catechisatie. Kortom, er was dus meer aan de hand dan de uitlatingen van de predikant over het paradijs.

Het kader dat Aalders tekent is onder-tussen nog breder. De auteur schetst namelijk op een heldere manier de veranderingen van het geestelijke klimaat waarin Geelkerken opgroeide. Velen zullen het gevoel hebben dat de ontwikkelingen in onze tijd snel gaan. Vroeger, toen verliep alles veel rustiger. Aalders laat juist zien dat Geelkerken studeerde en predikant was in een turbulente tijd. De Eerste Wereldoorlog gaf een grote wending in het denken van veel West-Europeanen. Het optimisme van voor de oorlog werd door de wereldcrisis verwoest.

Moderner levensgevoel

Na de oorlog brak een nieuw, veel moderner levensgevoel door. In de jaren twintig volgde het sterven van Abraham Kuyper en Herman Bavinck. Deze twee leidlieden van de Gereformeerde Kerken hadden een diep spoor getrokken in de kerken en lieten een geweldige erfenis na. Maar hoe moest deze erfenis meegenomen worden naar de volgende generatie? Door hem te behouden? Of door deze erfenis juist te vernieuwen?

Geelkerken vond het laatste, de meerderheid van de Gereformeerde Kerken het eerste. Het conflict rond Genesis 2 en 3 was dus eigenlijk een conflict tussen behouders en vernieuwers. En beiden beriepen zich op Kuyper en Bavinck.

Kortom, het conflict rond Geelkerken heeft veel te maken met doorgeven van de gereformeerde erfenis aan de volgende generatie. Geelkerken zelf heeft daarin een belangrijke rol gespeeld. Het is mooi dat Aalders hem in dit bredere kader plaatst. Er verschijnen heel wat levensbeschrijvingen waarin de persoon niet echt in zijn eigen tijd wordt geplaatst. Het leven lijkt zich dan geïsoleerd van de eigen tijd te voltrekken. Dat gebeurt natuurlijk nooit.

Sterk karakter

In het hele conflict, dat twee jaar duurde, komt Geelkerken naar voren als een man met een bijzonder sterk karakter. Al veel eerder, toen hij aan de Vrije Universiteit wilde promoveren en daarvoor een voorstel indiende, was er al een heftige aanvaring met zijn promotor Herman Bavinck. Geelkerken vond dat zijn hoogleraar met zijn voorstel voor een proefschrift

aan de haal was gegaan door precies over hetzelfde onderwerp colleges te geven! Zijn rechtvaardigheidsgevoel kreeg een schok. En toen sloeg Geelkerken terug. Niet zachtjes, maar behoorlijk hard. Dat was Geelkerken ten voeten uit, zo bleek uit zijn verdere leven. Juist die karaktertrek zorgde ervoor dat zijn optreden verzet en ook wel aversie oproep.

Gezegd mag worden dat de gereformeerde synode werkelijk geprobeerd heeft de predikant binnenboord te houden, maar het ging eenvoudig niet. Daarvoor was Geelkerken te onbuigzaam. En dan houdt het een keer op. Dat geeft zijn geschiedenis ook iets tragisch. Hij dacht velen achter zich aan te krijgen toen hij de Gereformeerde Kerken verliet, maar dat aantal viel ook tegen. En ook daarna botste hij zelfs met medestanders. Geelkerken stierf op 3 februari 1960,

nadat hij die avond nog een vergadering had bijgewoond. Dat is de laatste les uit het boek over zijn leven. Aan elk leven komt een einde. Over Geelkerkens leven kon een boek geschreven worden van ruim 400 bladzijden tekst en ruim honderd bladzijden voetnoten. Maar dat alles legt geen gewicht in de schaal. Niet het minste. Ook voor een predikant zal het dan de beslissende vraag zijn: Hoe stond het tussen God en mijn ziel?

N.a.v. Maarten J. Aalders,
“Heeft de slang gesproken?

Het strijdbare leven van dr. J.G.
Geelkerken (1879-1960)”;

uitg. Bert Bakker, Amsterdam, 2013;
ISBN 978 90 351 3956 5;
585 pag. € 49,90.

Middelburg, ds. J.M.D. de Heer

wordt het vlees gekruisigd.

De kennis van God en Goddelijke zaken is zeer gering en eindigt steeds in een onvoldoende.

De raadselen worden groter en de strijd geeft geen rust.

Het zalig worden is een wonder en wordt ook zo ervaren.

Het is een levensles: ‘Christus is het Die ons leven is.’

Dat wijst op de alles vervullende arbeid van Christus voor een volk dat doodgewerkt is en toch steeds weer bezig is om door eigen werk Gode te behagen.

Elke vezel van ons bestaan eist verzoening en reiniging.

Van onszelf zijn en blijven wij hope-loze gevallen om het wonder te beleven, dat God met hopeloze gevallen te doen wil hebben.

Daarom moeten wij leren en aanvaarden dat elke vezel van ons bestaan de vrucht van de diepe val meedraagt.

De kennis van Christus wordt alleen door de arbeid van de Heilige Geest geleerd.

De belofte van de zaligheid in Christus wordt geschonken.

Het vloeit uit de eeuwigheid in de tijd. Het wordt verklaard in het hart en geeft werkzaamheden om Hem te kennen en te eigenen.

De volheid van de kennis van Christus voert naar de noodzakelijkheid van Zijn komen, lijden, sterven, opstaan en ingaan in het heiligdom. Zijn opdracht was om de gekochte gemeente terug te brengen in het heiligdom.

Er is geen rust buiten de herstelde gemeenschap. Dat openbaart en leert de Heilige Geest.

Steeds opnieuw moet de mens getuchtigd worden uit de valse rust. Dat gaat vaak langs diepe wegen.

Het wordt zo vaak nagezegd, maar het is een genadegeheim: ‘Wien heb ik nevens U in den hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde.’

‘Hij wil zeggen, dat hij in den hemel niemand heeft dien hij aanroept en op welken hij vertrouwt, dan God. Om daarin mijn genoegen te stellen of mij daarop te vertrouwen. De profeet wil zeggen, dat God zijn enige en opperste Goed is, Welk hebbende, hij ten volle tevreden is (kanttek. 46-47). In de eeuwige rust wordt dat pas volmaakt ervaren.’

Er blijft dan een rust over voor het volk Gods.’

Van een bijwoner.

Dirksland,

ds. P. Blok

In de Avondschemering van het Leven

Levenslessen

Het leven van de vromen staat beschreven in het Woord van God. Ze komen allen uit de grote verdrukking.

Hun levensrecht is verklaard in Gods beloften.

‘Ze hebben hun klederen gewassen

in het bloed van het Lam.’

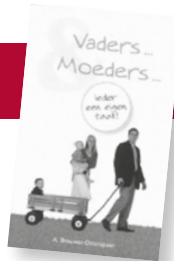
Hun eigen bestaan wordt smartelijk ingeleefd.

Hun verblijf is in het huis van de onverbeterlijken.

Hun taal wordt door weinigen gesproken en verstaan. Het volgen van het Lam is tegen het vlees, daarom

De avondschemering.

**“Vaders... en moeders...”,
A. Brouwer-Otterspeer;
uitg. de Banier, Apeldoorn;
ISBN 978 90 336 04430,
143 blz.; € 9,95.**

Vaders en moeders zijn niet hetzelfde en hebben ieder een eigen inbreng in het opvoeden van hun kinderen. De Heere heeft het zo geschapen dat kinderen twee ouders hebben.

Mevr. Brouwer belicht in een kleine uitgave de taak die ieder afzonderlijk heeft. Ze doet dit omdat er al wel veel geschreven is over hun gemeenschappelijke taak, maar nog niet over hun eigen, specifieke rol. Het boekje stipt kort enkele zaken aan. Dat gebeurt op een beschrijvende manier waarin het oordeel van de auteur nadrukkelijk naar voren komt.

Het is mooi om als lezer meegenomen te worden in de vraag wat hun specifieke taken zijn, vooral vanuit Bijbels oogpunt. Vaders zijn hoofd van hun gezin. Daarom is het van belang dat ze naast hun werk de opvoedtaak in het gezin serieus nemen. Dat zal vooral ook blijken uit de aanwezigheid in het gezin door het grootste deel van de avonden thuis te zijn. Moeders hebben vooral een zorgende taak. Brouwer leidt dit vooral af uit de biologie: een kindje groeit in een vrouw en zij is er lichamelijk mee verbonden. Daarnaast is zij, vergeleken met een man, ook meer invoelend en heeft zij een rijker gevoelsleven waarmee ze beter op haar kind kan aansluiten.

Na lezen van dit boekje valt op dat de auteur niet veel echte aanwijzingen specifiek voor vaders en moeders vanuit de Bijbel noemt. Brouwer noemt soms dingen die meer vanuit de praktijk zo zijn gegroeid. Zo schrijft ze dat de godsdienstige opvoeding voor een belangrijk deel bij de moeder hoort, zonder in te gaan op de taak van vaders hierin. Dit is opvallend, want in het weinige dat er over vaders in de Bijbel staat, is wel dat zij priester in hun gezin behoren te zijn. Als een vader de notie van vader als priester in het gezin ernstig neemt, zal hij, Bijbels gezien, de eerstverantwoordelijke zijn voor het leren bidden en het eenvoudig uitleggen van de Bijbelse boodschap.

Met het nadrukkelijk onderscheiden van vaders en moeders is Brouwer niet overall ontkomen aan de valkuil om vaders en moeders over een kam te scheuren. Want natuurlijk zijn niet alle mannen van nature leidinggevende personen. En natuurlijk is niet iedere moeder invoelend en in staat om goed te verwoorden wat haar kind bezighoudt. Daarnaast was het mijns inziens krachtiger geweest om te schrijven welke taken ouders gezamenlijk vorm moeten geven. Dan voorkom je dat je bijvoorbeeld eerst specifiek bij vaders spreekt over straffen en het punt later nog een keer noemt bij moeders. Want ook een moeder moet zelf haar gezag handhaven. En ook vaders kunnen aanvoelen wat hun kind bezighoudt. Beiden dienen de behoeften van hun kind in het oog te houden.

De auteur levert ons een toegankelijk boekje dat vaders en moeders laat nadenken over hun eigen rol in het gezin.

Utrecht, S.H. Brons-van der Wekken

**“Gids voor Bijbellezers”,
Jan H. van Doleweerd;
uitg. de Banier, Apeldoorn, 2013;
ISBN 978 90 336 34420,
85 pag.; € 9,95.**

Hoe lezen we de Bijbel? Dat mogen we onszelf wel steeds afvragen. In “Gids voor Bijbellezers” wil de auteur ons laten zien wat er gebeurt bij het lezen van de Bijbel. Eerst wijst hij op het absolute gezag van Gods Woord in de lijn van de Reformatie. De Bijbel is immers door de adem van Gods Geest Zelf voortgebracht. De Bijbel getuigt van onovertroffen gezag van en door zichzelf, maar ook door zijn bekerende kracht. Zoals het ook in de Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 5, staat, wijst de schrijver erop dat Gods Geest mij overtuigt in mijn hart dat de Bijbel Gods Woord is.

De Bijbel is naast gezaghebbend ook noodzakelijk, duidelijk en volkomen. Wat God geopenbaard heeft in de Bijbel is genoeg tot zaligheid (NGB 2).

Bij het Bijbellezende komen we de werkelijkheid tegen van mensen die vroeger leefden in een andere cultuur. De Bijbel wijst op wat concreet gebeurd is, tegelijkertijd gaat het over een hogere werkelijkheid. Het gaat over geschiedenis en ook over heilsgeschiedenis. Het gaat bijvoorbeeld over Jezus Die Zacheüs, de tollenaar, opzoekt, en tegelijkertijd over de Zaligmaker van zondaren Die het leven van de tollenaar totaal verandert. Daarnaast heeft dit gedeelte mij vandaag persoonlijk wat te zeggen.

Het lezen van de Bijbel begint bij de letterlijke tekst. Lezen vraagt begrijpen en met het lezen interpreteren we ook. Interpreteren is niet te scheiden van het verklaren van de Bijbeltekst. Als je de tekst verklaart, probeer je de tekst te begrijpen in zijn oorspronkelijke bedoeling. Als je interpreteert, haal je de tekst dichterbij en plaats je die in het hier en nu. Verklaaren en interpreteren moet uitmonden in toepassen: Wat heeft dit Bijbelgedeelte mij nu te zeggen? De schrijver wijst er nadrukkelijk op dat voor het leren luisteren naar de Bijbel de Heilige Geest absoluut onmisbaar nodig is.

Het boek geeft een aantal omgangsregels met de Bijbel. We dienen de tekst biddend, bewust van het goddelijk gezag, te lezen. Daarnaast met kennis van de betekenis van de woorden, de geschiedenis en de cultuur. Daarvoor kunnen we kerkelijke middelen gebruiken van voorgaande generaties, onder meer in belijdenisgeschriften en commentaren.

Voor twee gevaren moeten we waken: voor te technisch lezen en voor te snel denken te weten wat er staat. Daarnaast dienen we te bedenken dat alleen de Heilige Geest de inhoud van de tekst ons ertoe brengt ons aan de tekst ‘over te geven’. De werking van de Heilige Geest is nooit vanzelfsprekend. Daarom is het gebed onmisbaar bij het Bijbellezende.

Het tweede thema dat Van Doleweerd aan de orde stelt, is de Bijbellezer. Hij laat zien dat de bekwaamheden, de cultuur, de leeshouding van de lezer meebepalend zijn bij het lezen en begrijpen van de Bijbel. Dit maakt aan de ene kant iets van de veelzijdige inhoud van de Bijbeltekst inzichtelijk. Aan de andere kant dreigt dat wij over de Bijbeltekst gaan heersen.

De Bijbellezer moet bereid zijn zich te laten onderwijzen. Lezen vraagt aandacht en studiezijn. Bovenal eerbied, een godvruchtige leeshouding en in-

nerlijke worsteling. De lezer moet zijn eigen inzichten steeds weer leren inleveren door de overwinnende kracht van Gods Geest.

Het derde thema van het boek is de leesgemeenschap. We zijn niet de eerste die de Bijbel lezen. We lezen de Bijbel binnen gemeenschap van de kerk, binnen de christelijke c.q. gereformeerde traditie. Van anderen kun je horen hoe de Bijbel hun leven veranderde, hoe die hen onderwees, staande hield in strijd. Bijbelcommentaren laten weten hoe binnen de kerk de Bijbel werd uitgelegd door alle tijden heen.

De belijdenisgeschriften zijn als kader waarbinnen we de Bijbel lezen ook van wezenlijk belang. Negeren van de belijdenis staat gelijk met het negeren van de bediening van de Heilige Geest in de geschiedenis van de kerk. Hiermee krijgt de belijdenis volgens de auteur geen goddelijk gezag, maar een samenbindende, beschermde autoriteit.

Voor een ieder die zich verdiept in de vraag hoe we met de Bijbel omgaan en hoe we die lezen, biedt dit boek een goede handreiking. Er blijven na het lezen van het boek ook wel vragen over om verder over na te denken. Bijvoorbeeld de gevaren van het overaccentueren van culturele verschillen tussen lezers nu en de tijd van de Bijbel, maar ook tussen lezers in verschillende culturen vandaag.

Barendrecht,

ds. L. Terlouw

**"Het dienen van de Heere",
ds. W. Visscher, uitg. De Banier,
Apeldoorn; ISBN 978 90 336 34253,
112; blz.; € 9,95.**

In deze paperback legt onze broeder voor jongeren uit wat het dienen van de Heere betekent.

In het "Woord vooraf" schrijft hij: 'In dit boekje - een eenvoudige handreiking voor jonge mensen - lees je wat er met genade en geloof samen gaat. Er wordt stilgestaan bij wedergeboorte, bij ontdekking door Gods Geest, bij het grote belang van Christus en het leven naar Gods geboden.'

In veertien hoofdstukken beschrijft hij eenvoudig en begrijpelijk wat er gekend en geleerd moet worden om in waarheid de Heere te (mogen) dienen. Na getekend te hebben de hoge afkomst van de mens en hoe diep hij ge-

vallen is, komt vervolgens aan de orde het wonder dat de Heere al vanaf Genesis 3 het verlorene zoekt. Wat gebeurt er als de Heere Zijn Woord door Zijn Geest gaat toepassen? Ds. Visscher gaat op die vraag in door uit te leggen wat het betekent als de Heere het hart opent en kennis van onze zonde werkt. Ook beschrijft hij hoe in de weg van de ware kennis van de zonde de vraag en de worsteling om genade werkelijkheid wordt.

Al weten we door opvoeding dat er maar één Naam is door Wie we moeten zalig worden, het is nodig dat Christus persoonlijk als Zaligmaker gekend wordt. En daarvoor is nodig dat de Heere het geloof schenkt om dat te kunnen aannemen en geloven.

In de laatste hoofdstukken wordt uitgelegd dat het ware geloof tot gevolg heeft een nieuw leven.

Er komt de begeerte om vruchten te mogen dragen tot eer van de Heere. Tegelijk komt er een leven van strijd, gebed en verwachten. Aan het eind van ieder hoofdstuk staan enkele gespreksvragen. Dit is kort de inhoud van dit boekje. Een paar opmerkingen wil ik maken.

De stijl en de inhoud zijn helder en begrijpelijk voor jongeren, hier en daar wat cryptisch. Je proeft de begeerte van de schrijver om jongeren, die vragen

hebben over de toeëigening van het heil, vanuit de Bijbel en onze belijdenis antwoord te geven. Hij behandelt eigenlijk in het kort de geloofsleer en de orde des heils.

De titel van het boek is uitnodigend en wil doen uitkomen dat de dienst van de Heere een liefdedienst is. En dat is het ook en dat laat ds. Visscher ook uitkomen in de manier waarop hij schrijft, namelijk om jongeren proberen jaloers te maken en ertoe te bewegen de Heere te zoeken.

Al lezend vroeg ik me af of een andere titel niet de voorkeur had verdiend. Soms zijn er passages die best wat uitvoeriger hadden mogen zijn. Bijvoorbeeld als hij schrijft over het aannemen van Christus (blz. 36 en 37).

Al lezend dacht ik: wat is het groot als er jongeren zijn die begeren de kernwaarden van Gods Woord te mogen kennen met het hart. Opvallend vond ik tenslotte hoe vaak ds. Visscher, terecht, de jongeren wijst op het gebruiken van de genademiddelen en vooral op het grote belang van de prediking.

Het boekje is ook heel goed te gebruiken als handreiking op vereniging of op een Bijbelkring.

Rijssen,

ds. A. Schreuder

KERKNIEUWS

■ BEROEPINSWERK

BEROEPEN

Te Aalst:
ds. A. Verschuure te Scherpenzeel (Gld);
Te Apeldoorn:
ds. W. Visscher te Amersfoort;
Te Hoofddorp:
ds. L. Terlouw te Barendrecht;
Te Lisse:
ds. M. Joosse te Hendrik-Ido-Ambacht;
Te Nieuwdorp:
ds. A.J. de Waard te Utrecht;
Te Ouddorp: ds. W. Silfhout
te Capelle aan den IJssel-Middelwatering.

BEDANKT

Voor Barneveld-Zuid: ds. J.M.D. de Heer
te Middelburg-Centrum.

■ MUTATIES KERKELIJK JAARBOEK 2013

* Pag. 87, **WERKGROEP VOOR STUDENTEN**.
Dr. ir. J.H. Dannenberg heeft zijn taak als mentor van de kring Amsterdam overgedragen aan:

J.H.C. Kooijman MA, Hunzestraat 130-1,
1079 WJ Amsterdam, tel. 06 557213334,
e-mail: jhckooijman@gmail.com

* Pag. 101, **PARTICULIERE SYNODE ZUID**.

Scriba van de classis Tholen is nu:
M. de Geus, Kraaijensteinsedijk 15,
3245 LR Sommelsdijk, tel. (0187) 484609,
e-mail: mdgeus@filternet.nl

* Pag. 404, **gemeente Zeist**.

Scriba van de diaconie is nu:
R.W. Lokker, Jacob Catslaan 3,
3931 VE Woudenberg, tel. (033) 3031082,
e-mail: scriba.diaconie@gergemzeist.nl

BERICHTEN

■ ACTIVITEITEN EN BIJENKOMSTEN ZGG

In het voorjaar worden altijd veel activiteiten en bijeenkomsten georganiseerd ten bate van ZGG. Een actueel overzicht van zangavonden, zendingsdiensten, markten en fietstochten vindt u op www.zgg.nl. Door het bezoeken van activiteiten steunt u het zendingswerk.

Wilt u het zendingswerk op een andere manier steunen? We attenderen u op de mogelijkheid om Nederlandse guldenbiljetten en VVV cadeaubonnen te doneren aan ZGG. U stuurt ze zonder postzegel op naar ZGG, Antwoordnummer 2176, 3440 VB Woerden. Meer informatie vindt u op www.zgg.nl/steunen.

■ JAARVERGADERING HELPENDE HANDEN, AFD. WERKENDAM E.O.

Op **dinsdag 25 februari** wordt de jaarvergadering van de afd. Werkendam van Helpende Handen gehouden. Naast de gebruikelijke jaarverslagen en (her)verkiezing van bestuursleden, zal ds. A.T. Huijser een meditatie verzorgen. Aanvang: 19.15 uur. Locatie: kerk van de Geref. Gemeente te Werkendam, Sigmondstraat 47.

■ BEZINNINGEN- EN ZANGAVOND TE RIDDERKERK

Bezinnings- en zangavond op **zaterdag 1 maart**, aanvang 19.00 uur, in de Bethelkerk van de Geref. Gemeente te Ridderkerk, Anjerstraat 2, in het kader van de jeugdbondactie "in het hart, in het oog". Sprekers: ds. G. Pater en evangelist C. Van Drunen. Medewerkende koren: Ridderkerks mannenkoor en mannenkoor Canticum uit Gouda. Collecte t.b.v. genoemde jeugdbondactie

■ VERKOPING TE BRAKEL

Verkoping door de vrouwenvereniging Uno Animo van de Geref. Gemeente te Brakel op **zaterdag 1 maart**, van 9.30-15.00 uur, in de vergaderzaal van de Vluchtheuvelkerk, Flegelstraat 9, aldaar. De opbrengst is t.b.v. kerk en zending.

■ ZANGAVONDEN

Goes

Jubileumconcert op **zaterdag 1 maart**, aanvang 19.00 uur, in de Sionkerk te Goes t.g.v. het 45-jarig jubileum van het mannenkoor De Lofzang uit Goes. Behalve dit koor werken hieraan mee: het chr. Urker visserskoor Crescendo, een drietal oud-dirigenten en een aantal oud-koorleden. Opening door ds. C.J. Meeuse. Twee collecten voor resp. Ver. Helpende Handen en de onkosten.

Gouda

Kinderzangavond op **zaterdag 22 februari** in het kerkgebouw van de Geref. Gemeente te Gouda, Nieuwe Gouwe Oostzijde 2b, m.m.v. de kinderkoren Jong Sursum Corda uit Gouda en De Kleinnoot uit Capelle a/d IJssel, kinder-orkest en enkele instrumentalisten. Vertelling door zondagsschoolmeester Bart Drost. Opening en sluiting door ouderling C. Dubbeld. Aanvang: 19.15 uur, sluiting ongeveer 20.30 uur. Nieuwe Gouwe Oost Zijde 2b.

Leerdam

Koor- en samenzangavond op **zaterdag 22 februari**, aanvang 19.30 uur, in de Grote Kerk te Leerdam, m.m.v. mannenkoor Lichtus uit Sliedrecht, het jongerenkoor Lois, het damesensemble Eleora en enkele instrumentalisten. Collecte t.b.v. Hudson Taylor Stichting.

uur ds. A. Verschuure; Arnhem 16.00 uur ds. A. Schreuder; Barendrecht 10.00 en 16.30 uur ds. L. Terlouw; Barneveld-Zuid 9.30 en 19.00 uur ds. J. van Laar; Beekbergen 10.00 en 19.00 uur ds. A. Verschuure; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur ds. J.B. Zippro; Berkenwoude 10.00 uur ds. J. Driessen en 19.00 uur ds. L. Terlouw; Bodegraven 16.00 uur ds. H. Paul; Borsselle 9.30 en 14.00 en 18.00 uur ds. C. Hogchem; Boskoop 9.30 uur kand. P.G. Heijkamp en 15.30 uur ds. W. Harinck; Brakel 10.00 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Breda 15.00 uur ds. W.J. Karels; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur (H.D.) ds. W. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. A. Moerkerken en 15.30 uur ds. A.T. Huijser; Delft 16.30 uur ds. J. Driessen; Deventer 18.00 uur ds. A.P. Baaijens; Dirksland 10.00 en 18.00 uur stud. H. Brons; Doetinchem 9.30 uur ds. A.B. van der Heiden en 15.00 uur ds. A.P. Baaijens; Drachten 9.30 en 15.00 uur ds. G. Mouw; Emmeloord 9.30 (H.A.) en 16.00 uur ds. A. Schot; Enschede 10.00 uur ds. A.P. Baaijens en 15.45 uur ds. A.B. van der Heiden; Enter 18.30 uur ds. J. IJsselstein; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. L. Blok; 's-Gravenhage 10.00 en 15.30 uur ds. A.A. Brugge; 's-Gravenpolder 9.30 (H.A.) en 18.00 uur (H.D.) ds. S.W. Janse; 's-Gravenzande 9.30 (H.A.) en 15.30 uur ds. G. Clements; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 16.30 uur ds. M. Joosse; Hilversum 15.30 uur ds. P. Mulder; Hoedekenskerke 10.00 uur ds. A.J. Gunst en 14.00 uur ds. C. van Krimpen; Hoogeveen 19.00 uur ds. A. Schot; Houten 10.00 en 17.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Kampen 9.30 en 15.00 uur (H.D.) ds. J. IJsselstein; Kapelle-Biezelinge 15.00 uur ds. D.W. Tuinier; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. G.J. van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. G. Beens; Kortgene 18.30 uur ds. R.A.M. Visser; Krabbendijke 9.30 en 18.00 uur ds. C. Sonneveld; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur ds. C. van Ruitenburg; Kruieningen 9.30 en 18.00 uur ds. G. Bredeweg; Leiderdorp 10.00 en 15.30 uur stud. H.A. van Zetten; Lelystad 10.00 en 16.00 uur ds. R. Kattenberg; Lisse 18.30 uur stud. H.A. van Zetten; Marknesse 19.00 uur ds. K. Boeder; Meliskerke 9.30 en 14.30 uur ds. G.J.N. Moens; Melissant 18.00 uur ds. A.J. Gunst; Middelburg-Centrum 9.30 en 18.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Middelburg-Zuid 9.30 en 16.00 uur ds. J.J. Tanis; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur ds. S. Maljaars; Mijdrecht 15.30 uur ds. M. Karens; Moerkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Naaldwijk 18.30 uur ds. G. Clements; Nieuw-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. A. Vermeij; Nieuwdorp 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. C.J. Meeuse; Nieuwerter Aa 10.00 en 19.00 uur ds. M. Karens;

KERKDIENTEN

■ ZONDAG 23 FEBRUARI 2014

Aagtekerke 14.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Aalburg 9.30 en 18.00 uur ds. J. van Rijswijk; Aalst 19.00 uur ds. B. Labee; Alblasdardam 16.30 uur ds. B. van der Heiden;

Alphen a/d Rijn 10.00 (H.A.) en 16.00 uur ds. G. Hoogerland; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. W. Visscher; Amsterdam-Noord 18.30 uur ds. R. Kattenberg; Apeldoorn 10.00 uur ds. J.M. Kleppe en 16.00

Nieuwerkerk 9.30 en 15.00 uur ds. D. de Wit; Nieuwe-Tonge 18.00 uur stud. P.D. den Haan; Nijkerk 9.30 en 18.30 uur ds. C.A. van Dieren; Nisse 14.30 uur ds. S.W. Janse; Ooltgensplaat 18.00 uur kand. P.G. Heijkamp; Oosterland 18.30 uur ds. D. de Wit; Oostkapelle 17.00 uur ds. C. Harinck; Oostvoorne 15.30 uur stud. H. Brons; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. B.J. van Boven; Opperdoes 10.00 uur ds. G. Heijkamp en 18.30 uur stud. W.A. Zondag; Oud-Beijerland 19.00 uur ds. M. Joosse; Ouddorp 9.30 uur ds. C. Harinck en 14.30 uur kand. P.G. Heijkamp; Oudemirdum 9.30 en 14.30 uur ds. K. Boeder; Oude-Tonge 10.00 en 15.00 uur stud. P.D. den Haan; Poederoijen 9.30 uur ds. M.J. van Gelder; Poortugaal 9.30 uur ds. C. Neele; Poortvliet 14.30 uur stud. H. van der Heiden; Puttershoek 15.30 uur ds. M.J. van Gelder; Rhenen 10.00 en 18.00 uur ds. F. Mulder; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur (H.D.) ds. G. Pater; Ridderkerk-Slikkerveer 9.30 en 16.30 uur ds. J. Mijnders; Rilland-Bath 14.30 uur ds. C. Sonneveld en 18.30 uur ds. M. Golverdingen; Rotterdam-Alexanderpolder 10.00 uur ds. M. Golverdingen en 19.00 uur ds. G. van Manen; Rotterdam-Centrum 16.00 uur ds. G.W.S. Mulder; Rotterdam-IJsselmonde 14.30 uur ds. C. van Ruitenburg; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. E. Bakker; Scheveningen 18.30 uur ds. A.A. Brugge; Sliedrecht 9.30 en 18.00 uur ds. A.T. Huijser; Soest 9.30 en 16.00 uur ds. J.W. Verweij; Stad aan 't Haringvliet 14.30 uur ds. E. Bakker; Terneuzen 10.00 en 15.30 uur ds. R.A.M. Visser; Tholen 10.00 en 18.30 uur stud. H. van der Heiden; Tricht-Geldermalsen 10.00 en 18.30 uur ds. P. Mulder; Veen 9.30 uur ds. B. van der Heiden en 15.00 uur ds. J. van Rijswijk; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur ds. B. Labee; Vlaardingen 9.30 uur (H.A.) ds. H. Paul en 19.00 uur ds. W. Silfhout; Vlissingen 15.30 uur ds. C.J. Meeuse; Waarde 9.30 en 18.00 uur ds. D.W. Tuinier; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. M. Mondria; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. A. Schreuder; Westkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. J. Schipper; Westzaan 10.00 en 15.30 uur stud. W.A. Zondag; Wierden 18.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Woerden 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds. A.J. de Waard; Wolphaartsdijk 14.30 uur ds. J. Schipper en 18.30 uur ds. G.J.N. Moens; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. C. van Krimpen; Zeist 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds. J.J. van Ekeveld; Zoetermeer 10.00 en 18.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Zwijndrecht 9.30 en 15.30 uur ds. G. van Manen; Zwolle 9.30 en 19.00 uur ds. P. Melis.

■ DINSDAG 25 FEBRUARI 2014

Naaldwijk 19.45 uur ds. J. van Belzen; Rhenen 19.30 uur ds. F. Mulder.

■ WOENSDAG 26 FEBRUARI 2014

Barneveld-Zuid 19.30 uur ds. J. van Belzen; Beekbergen 19.30 uur ds. D. de Wit; Dinteloord 19.30 uur ds. J. van Rijswijk; Drachten 19.30 uur ds. A. Verschuure; Hilversum 19.45 uur ds. P. Melis; Hoofdorp 19.45 uur ds. J.S. van der Net; Mijdrecht 14.00 en 19.30 uur ds. M. Mondria; Nieuwer ter Aa 19.45 uur stud. H. Brons; Oostvoorne 14.30 uur ds. S. Maljaars en 19.30 uur ds. L. Terlouw; Oudemirdum 19.30 uur ds. C.A. van Dieren; Oude-Tonge 19.30 uur ds. G.J.N. Moens; Rijssen-Zuid 19.30 uur ds. A. Schreuder; Rilland-Bath 19.30 uur ds. A. Schot; Rotterdam-Alexanderpolder 19.30 uur ds. A. Vermeij; Scherpenisse 9.30 uur en 18.30 uur ds. E. Bakker en 14.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Sint Annaland 9.30 uur en 18.30 uur ds. A.B. van der Heiden en 14.30 uur ds. E. Bakker; Sint Philipsland 9.30 en 18.30 uur ds. J. Schipper; Soest 19.30 uur ds. A.T. Huijser; Stolwijk 19.30 uur ds. G. Hoogerland; Tholen 10.00 uur en 19.00 uur ds. J.M.D. de Heer en 14.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Veen 19.30 uur ds. G. Pater; Vlaardingen 19.30 uur ds. J.W. Verweij; Waarde 19.30 uur (tijdrede) ds. D.W. Tuinier; Werkendam 19.30 uur ds. M. Karens; Westkapelle 19.30 uur ds. M. Joosse; Westzaan 19.30 uur ds. W. Silfhout; Zeist 19.30 uur ds. J.J. van Ekeveld.

■ DONDERDAG 27 FEBRUARI 2014

Genemuiden 19.30 uur ds. C. Hogchem; Hendrik-Ido-Ambacht 19.00 uur (huw.

bev.) ds. M. Joosse; Hoogeveen 19.30 uur ds. J.J. van Ekeveld; Kootwijkerbroek 19.30 uur (tijdrede) ds. G. Beens; Nieuw-Beijerland 13.30 uur (huw.bev.) ds. A. Vermeij; Oosterland 14.30 uur (bevestigingsdienst) ds. S. Maljaars en 19.00 uur (intrededienst) ds. J. van Belzen; Ridderkerk-Slikkerveer 19.30 uur ds. J. van Rijswijk.

■ VRIJDAG 28 FEBRUARI 2014

Wolphaartsdijk 14.00 uur (huw.bev.) ds. S.W. Janse.

■ EVANGELISATIESAMENKOMSTEN ZONDAG 23 FEBRUARI 2014

Alkmaar (Willem Buytewechstraat 2, Alkmaar) 10.00 uur evang. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinseselaan 6 l) 9.30 en 15.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 9.30 en 16.00 uur evang. G. v.d. Breevaart; Merksem (Jaak de Boeckstraat 21-23, Merksem) 10.00 en 16.00 uur evang. S. de Visser; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en 18.30 uur evang. H.J. van den Boogaart.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

Indien de Heere wil en wij leven.

ADVERTENTIES

*'k Heb and'ren al de rechten van Uw mond
Met lust verteld, hen vlijtig onderwezen;*

Psalm 119 : 7 ber.

De kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente van Dirksland geeft met droefheid kennis van het overlijden van haar geliefde oud-ouderling, de heer

Arend Hendrik ten Hove

in de leeftijd van 88 jaar.

Hij mocht de gemeente 33 jaar, met de door God geschonken gaven, in liefde en getrouwheid dienen.

De Heere ondersteune zijn vrouw, kinderen, klein en achterkleinkinderen in dit smartelijk verlies en heilige deze roepstem aan ons aller hart.

J.A. Kardux, preses
A. Nagtegaal, scriba

Dirksland, 11 februari 2014

Met ontroering heeft de kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente te Rotterdam-Centrum kennis genomen van het overlijden van haar oud-diacon:

Willem Jacob Bel

In de leeftijd van 88 jaar.

Van oktober 1959 tot en met december 1963 en vanaf januari 1971 tot en met december 1971 heeft hij de gemeente met de hem geschonken gaven, in alle getrouwheid mogen dienen.

De Heere gedenke zijn vrouw, kinderen, kleinkinderen en de verdere familie in dit grote verlies en heilige deze roepstem aan ons aller hart.

Namens de kerkenraad, M. Bal, preses
W.J. Schot, scriba

Rotterdam, 13 februari 2014

Te Huur ,1 à 2 pers. huisje. In het buitengebied, kijk op www.rijnwaard-waardenburg.nl of bel: 0653933283

ELSPEET, Vierhousterweg 95. te huur 2 pers. zomerhuisje. maand juli is bezet. Info: 0577492164 of 0649604844

Vakantie Oostenrijk:
Te huur: luxe Chalet en Appartementen 2-9 pers., in omg. Saalbach-Hinterglemm / Zell am See, Info: 0180-322181 / 06-51166845

Voordelig met het hele gezin in eigen sfeer naar zon, water en bergen? Voor €495,- all-in per week staat uw stacaravan in Oostenrijk klaar. Nederlandstalige kerkdiensten en recreatieactiviteiten voor jong en oud.
Meer info www.es-vakanties.nl of bel 055 3030083

Vakantiewoning, boerderij met paarden. In **Sauerland** (Duitsland) 2 uur met de auto vanaf de Nederlandse grens. Schitterende natuur. Tel. 0049-2354 3293 www.hornbruch.de.vu

Te huur in Garderen: Mooie ruime vakantiebungalow grenzend aan het bos. V.a.g.v., 10 pers., Wifi aanwezig, www.bungalowingarderen.nl Voor info: 0180-313155 of 06-38204213

Kampeervakantie
Welkom op Grevelande, tussen de groene akkers van Flakkee. **Saamhorig in eigen sfeer.** Op loopafstand van kerk. Geniet van rust en ruimte, op onze boerenlandcamping. Vlakbij Grevelingenmeer en kerk. 20 km van **Noordzee** en Zeeland. Luxe sanitair en **kruidentuin**. **Samenzang**. Workshops. www.Grevelande.nl 0187-669317 fam. Lies en Beijke v.d. Velde

Kamer te huur in vrijstaande woning te **Barneveld**. Op 500 mtr vanaf station. Meer informatie? Bel naar 06-50487465 b.g.g. jantine@hardemanisolatie.nl

Boek nu uw **vakantie** bij Camping Bosbad Zwinderen. Een **gezellige familie camping met zwembad** in Drenthe. Nieuw! Verhuur compleet ingerichte tenten. www.campingbosbadzwinderen.nl 0524-291680

HARKES
Begrafenissen
Dokter Hamburgerlaan 59
2771 JR Boskoop
www.harkesbegrafenissen.nl
Wij verzorgen alleen begrafenissen
0172 - 21 21 22

Te Huur in Gouda mooie kamer Voor studente(s) PABO of werkend meisje. Tel. 06-43295134

Kosthuis: 2 grote zolderkamers aangeboden voor 2 vriendinnen die volgend jaar naar de **PABO in Gouda** hopen te gaan. Het is 5 minuten fietsen naar de stad en naar de PABO. Meer informatie? Bel 06-54205245.

Alle nieuwe titels
www.derooboeken.nl
078 - 6124081

OMMEN - HARDENBERG -BAKKEVEEN (frl/dr bij Drachten) AMELAND- TERSCHELLING
t.h. chalets/stacars - huur niet duur! Tel. 0512-516096 zie www.vdsluisvakanties.nl

Goeree Overflakkee, te huur in Herkingen, landelijk gelegen vrijst. vak. woning (6 pers.) 20 min. van zee. Info: 0187-669264 klaverzicht@gmail.com

SHG biedt u passende zorg

Uitgaande van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland biedt de SHG zorg die aansluit bij uw manier van leven. Bijbelse normen en waarden vormen daarin de basis voor uw en onze dagelijks levenshouding en mediagebruik.

Kraamzorg
Bel 0187 - 4891 73
b.g.g. 0342-492155
ma - vr: 9.00 - 11.00 uur
en van 13.00 - 15.00 uur
vr: ook van 19.00-21.00 uur

Thuiszorg
Bel 0166 - 65 26 05
ma - vr: 9.00-11.00 uur
vr: ook van 19.00-21.00 uur

SHG
DE GRATIS ZORGBROCHURE ZENDEN WIJ U GRAAG TOE

Te huur 2 kamers in Gouda voor (pabo)studenten (meisjes), dichtbij station gezam. gebr. van keuken, sanitair. € 225,- p.mnd incl. Info: jvnieuwkoopgouda@kliksafe.nl 0610648627

Te huur **2-4 pers. chalet met C.V. op "De Hofstee"** in Nunspeet. Info: www.anneroos-nunspeet.nl of tel. 0341-750380.

T.h. in **ZEELAND**, vakantiewoning 6-8 personen. Schoon, ruim, sfeervol! Tel: 0113-302209 www.boerderijvakantiezeeland.nl

Woudenberg/Scherpenzeel. **Minicamping 'Klein Oudenhorst'** Te huur: 2-12 pers.vak.huisje + enkele toer/stacaravans. Tevens st.plaatsen voor uw eigen kampeermiddelen. Tel:0343-481558. www.kleinoudenhorst.nl

Op vakantie naar Canada? Kijk op www.CanadianHolidayRentals.ca voor accommodaties en autoverhuur in British Columbia, Alberta en Ontario.

Orgelbouw Advies Commissie
 een betrouwbare partner!

nieuwbouw • restauratie • overplaatsing • onderhoud

ook voor akoestische vraagstukken

Neem voor meer informatie contact op met
 Dhr. H. den Hollander
 Tel. (010) 435 44 35

VOGG
 Vereniging van Organisten der Gereformeerde Gemeenten

0182 - 35 15 20
 voor de Krimpenerwaard
 Gouda & omstreken

Speksnijder Begrafenisverzorging
www.speksnijderbegrafenisverzorging.nl

Reformatische Psychologenpraktijk Nederland

Identiteitsbewust, Persoonlijk, Vertrouwelijk, Doelgericht

Wij bieden identiteit bewuste hulp aan **kinderen, jongeren en volwassenen** met o.a.:

- Relatieproblemen
- Opvoedingsvragen
- Gedragsproblemen
- Traumatische ervaring(en)
- Gezinsproblemen
- Persoonlijke problematiek (zoals Depressie, Angst, Identiteitsvragen)
- Arbeidsproblemen
- Autisme Spectrum Stoornis

Voor meer informatie of aanmelding:
078 - 69 32 808

Adres: Plantageweg 5, 2951 GN Alblasserdam
info@rpnederland.nl www.rpnederland.nl

Annette van Maaren (Msc.)
 Reformatorisch Psycholoog

Haastrecht Oudewater
 Montfoort Gouda
 0348-558000 of 06-42504158
www.phhaastrecht.nl

Psychologische Hulpverlening

Begrafenisverzorging I. Janssen

Dag en nacht bereikbaar op
0113 - 33 09 36
 06. 53 23 73 20

Dienstverlening in geheel Zeeland

www.begrafenisverzorging-janssen.nl
 Havikskruid 10, 4421 MN Kapelle

Wij verzorgen geen crematies

Boekhandel
De ZONNEBLOEM

Dorpsstraat 164 - Scherpenzeel (gld)
 033-2774355
www.boekhandeldezonnebloem.nl

UITNODIGING

SGP-Rotterdam organiseert een verkiezingsavond voor alle Rotterdammers

Datum: D.v. **donderdag 27 februari 2014**

Thema: Werken aan een Mooierdam: een *bijbelse* opdracht?!

Spreekers: **Kees van der Staaij**, fractievoorzitter SGP Tweede Kamer

Setkin Sies, lijsttrekker Christenunie-SGP Rotterdam

Locatie: De Swaefcollege, Carnissensingel 20 te Rotterdam

Tijd: van 20.00 tot 21.45 uur (inloop vanaf 19.30u)

Debat: o.l.v. Jan Schippers, *secretaris SGP-Rotterdam*

Sluiting: ds. A. Hoekman (Kralingen)

Komt allen en neem iedereen mee met 'n hart voor de stad!

NIEUW!

Deel 34
 W. Schippers
DE INSLUIPER
 De zegen des Heeren maakt rijk

Hoe het gebed van een kleine jongen een misdadiger tot inkeer bracht ...

€ 13,95
 Abonneeprijs: € 9,95

Neem een abonnement en spaar alle delen

Begrafenisverzorging Kamsteeg

Waar ú ook woont, wij zijn dag en nacht bereikbaar
 Wij verzorgen alleen begrafenissen

0183 - 44 94 94

Hoofdgraaf 5 - 4281 NM Andel
www.begrafenisverzorgingkamsteeg.nl

Werkendam: A.L. Bor, tel. 0183-512859
 Bommelerwaard: tel. 06-53 53 33 22
 Sliedrecht: R. Mauritz, tel. 0184-785978

Een respect- en stijlvolle uitvaart is onze zorg

Psychologiepraktijk Van Pelt

Behandeling van volwassenen met psychische problemen

Rozenhof 33-303 • 3311 JT Dordrecht
 T 078-2000250 • E info@praktijkvanpelt.nl
www.praktijkvanpelt.nl

TE KOOP (GEVRAAGD):
2e-HANDS THEOLOGIE
 vrijblijvend prijsopgave

www.ramshoorn.nl

 UITGEVERIJ & BOEKHANDEL De Ramshoorn

Lange Vorststraat 21 - Goos (0113) 22 19 09
 Poststraat 8 - Bruinisse (0111) 48 11 48
 Schutseshop - Kruiningen - sandalokerse@aol.nl

Cursus de Vervoudige Staat
 Thomas Boston

U kunt thuis studeren in uw eigen tempo.
 De prijs voor de digitale versie is € 89,-, voor de schriftelijke versie € 98,-.
 Het boek is rijk aan inhoud, de cursus maakt het boek toegankelijk.
 Cursisten ervaren dat ze er goed aan doen zich de inhoud van een boek van een 'oude schrijver' op deze wijze toe te eigenen.

Cursussen Oudvaders Reijerskoop 251 2771 BK Boskoop

voor meer informatie www.cursussenoudvaders.nl
 of vraag gratis een brochure aan tel. 0172-532796 / 0118- 583025

**Ambtskleding
 Herenkleding
 Trouwkostuums**

 Geerts
 herenkleding

Dorpsstraat 229,
 3925 KC Scherpenzeel
 tel. (033) 277 88 99
www.geertsherenkleding.nl

2 DAGEN
Grote BALANS OPRUIMING
BIJ GEBR. KOSTER

DV VRIJDAG 21
EN ZATERDAG 22
februari

Voor het hele gezin!

2 dagen alle 2e hands boeken met 30% korting!

Wegens grote voorraad vindt deze opruiming ook plaats vanuit onze voorraadkelder! * Er is een lift aanwezig voor degenen die slecht ter been zijn.

- NIEUWE RESTANTEN
- TWEEDEHANDS BOEKEN
- BESCHADIGDE BOEKEN
- VEROUWERDE BOEKEN
- AANBIEDINGEN IN CD'S

Ruime keuze in voordeel CD's

VANAF 0.50

Niet voor handelaren
Geen verzending

OPENINGSTIJDEN:
vrijdag 09.00-21.00 uur
zaterdag 09.00-17.00 uur

Uitgeverij Boekhandel

GK Gebr. Koster
Nairacstraat 17, 3771 AW Barneveld
tel. 0342 - 41 69 86

www.gebrkoster.nl

VEEL EENMALIGE AANBIEDINGEN

E. Treur
Kroostweg 22
3704 ED Zeist
Telefoon 030 - 6924258
Mobiel: 06 - 57315689
www.begrafenisonderningtreur.nl
info@begrafenisonderningtreur.nl

Begrafenisonderning Treur

Wij verzorgen alleen begravenissen

HELPT U MEE DE WAARHEID TERUG TE BRENGEN IN DUITSLAND?

Wij weten de weg om uw gaven daar goed te besteden!
Zie onze website www.svvhed.org voor informatie of bel 0345-58 08 10. Voor giften NL35 ABNA 0548 9879 20.

STICHTING VRIENDEN VAN
HEIDELBERG & DORDRECHT

Hauptwerkorgels op maat

noorlander
ORGELMAKERIJ

0318 - 89 02 02
www.orgelmakerij.com

Zijn leven afgelegd

Isaac Ambrosius

49 overdenkingen voor de lijdensweken.
Dit boek biedt een mogelijkheid om tijdens de zeven lijdensweken elke dag een moment stil te staan bij het lijden en sterven van Christus. In de meditaties 1 t/m 30 wordt stap voor stap het lijden van Christus gevolgd. In de meditaties 31 t/m 49 gaat het met name over de vraag wat het nut van Christus' lijden en sterven is voor ons. Hoe wij Hem liefhebben, op Hem hopen en Hem gelijkvormig moeten worden.

Samengesteld door J. Kranendonk-Gijssen aan de hand van *Het zien op Jezus* van Isaac Ambrosius.

E-book € 7,50

Isaac Ambrosius
Zijn leven afgelegd
49 overdenkingen voor de lijdensweken

Nieuw verschenen
9,95

de Banier
uitgeverij

Bestel nu op www.debanier.nl/lijdensweken of ga naar de boekhandel

De Saambinder
Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur:
ds. G.J. van Aalst

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:
ds. G.J. van Aalst,
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105
e-mail: gjvanaalst@kliksafe.nl

Redacteur: ds. C. Neele

Meditaties aan:
ds. C. Neele,
Egge 28, 3171 DE Poortugaal,
tel. 010-5017707
e-mail: c.neele@kliksafe.nl

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk) en berichten aan:
redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@kliksafe.nl
Aanlevertijd:
Uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór de datum van verschijning van De Saambinder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten en beroepingswerk aan:
Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:
Drukkerij Verloop,
postbus 33, 2950 AA Alblasserdam
tel. 078-6912899, fax 078-6919536
e-mail: saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen **uiterlijk donderdag** vóór de week van verschijning aangeleverd te zijn. Rouwadvertenties **uiterlijk maandagmorgen 9 uur**.

Advertenties € 1,05 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 21% btw.

Abonnementenadministratie
Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden:
IBAN: NL11 INGB 0000 0643 27 t.n.v. De Saambinder-abonnementen te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):
voor Nederland: € 12,00 per halfjaar (te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 24,- per jaar + extra portiekosten.
Canada \$ 115,-; USA \$ 115,-.

Correspondentieadres Noord-Amerika:
Mr. A.M. Berman, P.O. Box 20188,
St. Catharines, ON L2M 7W7, Canada
e-mail: purlin@sympatico.ca

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid betreffende de inhoud van de advertenties en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

Voor een zorgzame begeleiding

Barneveld,
Scherpenzeel e.o.
A. Koster
Telefoon: 033 277 0555

Kantoor: Stationsweg 411
3925 CD Scherpenzeel

Centraal nummer (24 uur):
033 277 0555

Agathos

- Nette **hulp** bij het **huishouden** voor vader?
- Beter omgaan met uw zoon met **autisme**?
- Weer een **gezellige gezinsmaaltijd**?
- Hulp bij het **douchen** voor uw moeder door een bekwame verzorgende?
- **Mantelzorg**ondersteuning?

Agathos is een reformatorische organisatie en biedt zorg en hulp aan iedereen die dat nodig heeft.

(010) 26 40 777

www.agathos-thuiszorg.nl

Agathos is onderdeel van Lelie zorggroep (leliezorggroep.nl).

begrafenisverzorging

Den Hollander

Begravenissen in Den Haag, Westland, Gouda, Rotterdam, Vlaardingen en omstreken.
Wij verzorgen alleen begravenissen.

Dag en nacht bereikbaar.

P.N. den Hollander
T. den Hollander

Tel. 010 - 4600509

www.begrafeniszorgingdenhollander.nl

Begrafenisonderneming

De Jongh

H. de Jongh
P.H. van der Leer
D.D.E. Melieste

*Voor een waardige en stijlvolle
verzorging van alleen begravenissen.*

Wij zijn dag en nacht persoonlijk bereikbaar.

Hardinxveld-Giessendam	0184 - 611154
Waardenburg	0418 - 652039
Werkendam	0183 - 701017
Papendrecht	078 - 6412740

www.begrafeniszorgingdejongh.nl

Psychologenpraktijk
Brouwer

- Onderzoek
- Advies
- Begeleiding
- Behandeling

O.a.: ADHD · angst · burn-out · depressie
faalangst · fobie · gedragsproblemen
identiteitsproblemen · lichamelijke
spanningsklachten · negatief zelfbeeld
onzekerheid · opvoedingsproblemen
paniek · piekeren · PDD-NOS
relatieproblemen · slaapproblemen
somerheid · spanning · stress
syndroom van Asperger

Informatie en aanmelding via:

T 0180 - 42 69 55

E info@psychbrouwer.nl

I www.psychbrouwer.nl

Vestigingen in: Ridderkerk, Barneveld en Meteren

kina
begrafenisverzorging

D.W. Schipper

010-458 31 12

Capelle a/d IJssel

J. Kooijman

0182-58 39 32

Gouda

Dag en nacht bereikbaar

WIJ VERZORGEN ALLEEN BEGRAFENISSEN

8 maart
**Open
dag**

To teach is to
touch a heart

Heb jij iets met onderwijs of opvoeding? Wil je daarvoor een (top)opleiding volgen, of je juist verder professionaliseren? Dan moet je zeker op onze **open dag van zaterdag 8 maart** komen. Je kunt je op allerlei manieren laten voorlichten over onze opleidingen. Een bezoek aan de highlightmomenten mag natuurlijk niet ontbreken!

Driestar hogeschool

Driestar educatief

Kijk voor meer info op
[www.driestar-hogeschool.nl/
opendag](http://www.driestar-hogeschool.nl/opendag)